

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Första kammaren.

Nr 12.

Fredagen den 23 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Justerades protokollen för den 17 och den 20 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för K. S. H. Hartin från viss betalningsskyldighet; och

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av vissa haverikostnader.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 52, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 122, angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 130, angående upplåtelse av visst område å Djurgården till Stockholms stad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 131, angående utbetalning förskottsvis av statsbidrag till vägbeläggningar med begränsad varaktighet.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 132, angående godkännande av en i Genève den 11 oktober 1933 undertecknad internationell konvention för undertryckande av handeln med myndiga kvinnor.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 142, angående ändring av flygvapnets reservbefälsorganisation; och
nr 145, angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden inom Vaxholms fästning.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 9, 25 och 26, första lagutskottets utlåtanden nr 17—19 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 2 och 18—22.

*Begäran att
få framställa
interpellation
ang. ett sam-
förstånd
mellan små-
stater.*

Herr **Lindhagen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag skall be att få framlägga en interpellation.

I motion I: 274 och i den av kammaren beviljade därtill anslutna interpellationen har upptagits frågan om ett organiserat samförstånd mellan de mindre staterna och särskilt mellan de mindre baltiska staterna öster och väster om Baltiska havet på de kulturella, ekonomiska och utrikespolitiska områdena, ävensom en förberedande organisation redan nu av de skandinaviska ländernas gemensamma framträdande i utrikespolitiken för tidens realiteter. Det är emellertid tillagt, att från samarbetet på de utrikespolitiska områdena självfallet voro uteslutna militärallianser. Motiven till detta undantag hunno ej utvecklas i motionen före motionstidens utgång. Det kan och bör nu i stället ske genom en nödvändig komplettering av den förenämnda interpellationen. Därigenom kan riksdagen och hugnas med upplysningar i obekanta ämnen, sedan 56 § riksdagsordningen om regeringens samarbete med riksdagen blivit till en död bokstav.

Militärallianser mellan småstater.

En militärallians mellan småstater såsom en grundprincip är en motsägelse. Deras värn och fäste är sanningens makt, för att ej säga övermakt. Deras uppgift är nu att bana väg för den genom stormakternas oförskyllda politiska vildmarker, uppvuxna ur deras för stora makt. Emellertid få småstaterna ej blunda för situationen i stormakternas rustningsfråga. Denna ställer sig olika för de förra.

Sålunda är begripligt, att de mindre stater, som efter kriget vunno sin frihet genom utbrytning från stormakter, måste särskilt ännu känna sig osäkra för de senare. Dit höra de östbaltiska mindre staterna. De ha förmodligen ingenting emot en militärallians med varandra, om även skandinaverna anslöto sig. De förstå nog, att de skulle ensamma på en sådan stråt ej förmå mycket, och vad värre är, därigenom skulle de förlora sin själ. Anslutning från skandinaverna anse de nog också är omöjligt. Det är för mycket begärt av skandinaverna. Vi våga ej förplikta oss att, om — låt vara emot förmodan — de ofantliga ryska massorna ställas på krigsstigen mot någon av de ostbaltiska staterna, kasta oss in i den ojämna striden. Den svenske utrikesministern Hederstierna måste ju också enligt en så gott som enhällig svensk opinion avgå från sin post på grund av sitt förord för en militärallians med Finland. Detta är ett tillräckligt bevis. Ett utslag i samma riktning var Sveriges vägran år 1864 att vedervåga sin välfärd genom att gå i krig mot två stormakter till försvar vid Danmarks sida av Dannevirke såsom skandinavernas landgräns mot söder.

Sinsemellan behöva ej småstaterna några partiella militärallianser riktade mot varandra, åtminstone icke inom Baltikum. De skulle ej heller få någon lycka därav.

Småstaternas utbrytning ur stormakternas militärsystem.

Snarare skulle man kunna ifrågasätta, att småstaterna i sitt framträdande borde överväga ett gemensamt utträdande ur stormakternas krigssystem. Skola vi av stormakterna evigt påtvingas denna olycka? Detta vore en grundlig tankeställare för stormakternas folk. Den innebär icke något klander mot de kvantitativt stora folkens karaktär. Förhållandet är helt enkelt, att mindre

Begäran att få framställa interpellation ang. ett samförstånd mellan småstater. (Forts.)

staters folk och styrelser ha lättare att göra en dygd av sin anspråkslösare ställning. De måste göra det och hava väl oftast intresse därav. Deras kallelse stödes för övrigt, vid sidan av sanningens makt, av stormakternas rivalitet. Dessutom må vi väl besinna, att även stormakter äro bättre än sitt rykte, och visserligen vilja vi vara goda vänner även med dem.

Det må sålunda i varje fall bliva varje småstats ensak att bedöma, huruvida och i vad mån den fortfarande behöver ett försvarsväsende. Skulle någon småstat — låtom oss hoppas mot förmodan — angripas av en stormakt och fara därigenom uppstå även för andra stater, stora eller små, då kan en militärallians för tillfället mellan dem, som sålunda äro hotade, komma till stånd.

Här är det emellertid fråga om de små staternas kallelse såsom fredsstiftare och kulturbärare. En sidofråga och ingalunda oviktig är då även avslutande av traktater, som ehuru ett bräckligt stöd dock i sin mån kunna för någon tid trygga småstater för stormakters militära vanskligheter. Även stormakter kunna hava gagn därav för att ej äventyra angrepp från samlade småstater i förbund med någon stormakt.

Non-aggressionsavtal.

Sovjetunionen har sålunda på senare tider i sitt lands intresse avslutat »non-aggressionsavtal» med Estland, Lettland, Litauen, Finland, Polen, Italien och Frankrike, vilka även funnit sig gagnas av dem. Avtalen gå ut på förpliktelser för kontrahenterna att ej angripa varandra och förbliva neutrala, om någon av dem angripes från annat håll. Det senare är förmodligen huvudsaken med avtalen. Till Rumänien ha även erbjudanden ingått, men de ha åtminstone ännu ej lett till något resultat.

År 1926 avslöts ett till innehålllet tämligen likartat »vänskapsfördrag» mellan Sovjet och Tyskland. Redan år 1927 skedde en hänvändelse i enahanda syfte till Sverige. Detta har veterligen ej lett till något resultat. Det har ock varit mig omöjligt att få någon klarhet över denna episod och svenska utrikesdepartementets inställning till densamma eller eventuella upprepanden.

Här föreligger således ett försök till pacifiering av Ostbaltikum på initiativ av Sovjetunionen med en ansats även till Sverige. Det bör väl då, synes mig, vara förtjänt av överbägande, att även västbalterna huggas med en sådan relativ fredsgaranti. En samverkan mellan de mindre östbaltiska staterna främjas även därav.

En sådan pakt bör emellertid, med hänsyn icke minst till den nordiska folkfamiljens södra landgräns mot Schleswig, även avslutas mellan Tyskland och skandinaverna. Även östbalterna böra ha intresse att få en non-aggressionstraktat till stånd med Tyskland. Polen synes redan ha gjort en början, då enligt avtal nyligen med Tyskland Polen tillförsäkrats åtminstone en tioårig frist för den av tyskarna ogillade polska korridoren. Ett naturligt komplement till de hitintills slutna »non-aggressionstavlarna» äro således liknande pakter mellan Tyskland samt Väst- och Ostbaltikum eller åtminstone vissa av dess stater såsom Estland, Lettland, Litauen och Danmark. Därmed skulle Väst- och Ostbaltikum bliva för avsevärd tid praktiskt taget neutraliserade, om allt går väl.

Avtal om definition av »angripare».

En annan tidsföreteelse i pacifistisk traktatväg äro avtalen om definition av begreppet angripare, vilket kriminaliserats genom folkförbundets pakt och ännu mer genom Briand-Kelloggpakten.

Begäran att få framställa interpellation ang. ett samförstånd mellan småstater. (Forts.)

Vid den s. k. avrustningskonferensen framlade Sovjetunionen ett förslag här-om, avsett att bliva gällande för alla stater. Ett särskilt utskott med greken Politis som ordförande fick i uppdrag att överväga saken. Utskottet rekommenderade sedan i huvudutskottet. Tre meningar gjorde sig gällande. En mening för bifall, en mening från England, som avböjde all automatisk reglering av definitionen, samt en tredje ståndpunkt, representerad av Spanien m. fl., vilka förordade en medelväg mellan de båda förenämnda motsatserna.

Kongressen uttalade sig för att de tre ståndpunkterna samarbetades genom utsedda representanter för de enskilda meningarna. Sedan har frågan ej vidare avhörts. Den ligger sannolikt på bordet i Genève utan närmare övervägande, närmast kanske i följd av Tysklands utträde ur folkförbundet. Men ärendet lär icke vara avfört från dagordningen.

I detta läge har Sovjetunionen den 3 juni 1933 avslutat separat regionala avtal angående definition av angripare med Estland, Lettland, Polen, Rumänien, Persien och Afganistan, till vilka sedermera anslutit sig Finland.

Den 4 juli samma år slöt Sovjetunionen ett lika lydande avtal med lilla ententens stater och Turkiet med endast det tillägget, att avtalet skall vara öppet för anslutning från alla staters sida, och slutligen den 5 juli ett liknande avtal med Litauen.

Dylika försök att försvåra utbrottet av ett krig har föga att skaffa med de försummade kardinalproblemen. Kriget och rustningarna kunna väl omöjligt betryggande förekommas annat än genom undanröjande av deras djupliggande orsaker. Med dessa ha staternas styrelser hitintills föga befattat sig i vidare mån än som skett genom kriget och dess fredsslut. Det genomförde ju för första gången bland annat nationalitetsbefrielse för alla nationaliteter i Europa i stora drag.

En dylik tuva — som de förenämnda avtalen — kan dock vara ägnad att stoppa även ett stort lass eller till och med helt stjälp det. Det senare fick Tyskland erfara genom sin anstormning mot Belgiens garanterade neutralitet.

På sistone ha även rykten lupit om förslag från Sovjet och Polen till de s. k. randstaterna Estland, Lettland, Litauen och även till Finland om dessas neutralisering. Denna fråga är behandlad i motionen I: 274 (sid. 14—15). Frågan borde väl egentligen kulminerat i samtliga småstaters neutralisering, i den mån detta kan anses behövt i vidare mån än redan skett genom folkförbundets akt, Briand-Kelloggspakten och Litvinovs »non-aggressionsavtal» i förening med avtalen om definition på »angripare».

Det är tydligt, att något legat under dessa rykten. Nu har frågan dock försvunnit i diskussionen. Den har förfallit, försäkrar diplomatien. Därmed får väl då världen låta sig nöja tillsvidare.

De finska språkstriderna samt de litauisk-polska striderna om Vilnaområdet.

I motionerna I: 200 (sid. 15—18) och I: 201 vid 1933 års riksdag konstaterades, att även mellan de baltiska småstaterna ruvade vanskligheter, som måste bemästras främst genom självövertäring. Särskilt gällde detta de finsk-svenska språkstriderna samt de litauisk-polska striderna om Vilnaområdet.

De förenämnda språkstriderna måste avblåsas. De rikta uppmärksamheten särskilt på att folkförbundets vårdnad om de nationella minoriteternas rätt ej sträcker sig till minoriteter inom stater, som ej voro inblandade i kriget. Detta är en lucka i rättsordningen, som bör fyllas med hänsyn.

Vilnafrågan måste också icke minst i det väst-ostbaltiska samförståndets intresse definitivt lösas. Även Polen lär blivit alltmera övertygat därom. Ett

Begäran att få framställa interpellation ang. ett samförstånd mellan småstater. (Forts.)

tecken därpå kan ju i viss mån sägas vara, att Polen accepterat ett avtal om definition på angripare, däri förklaras, att såsom angripare skall anses bland annat den vara, som gör sig skyldig till »invasion med väpnad makt, till och med utan krigsförklaring, på en annan makts territorium». Naturligtvis har ett sådant avtal ej retroaktiv förpliktelse. Polen gör väl även gällande, att besättandet av Vilnaområdet berodde på särskilda omständigheter. Hur som helst. Detta krigstillstånd bör upphöra. Däröfver äro alla eniga.

Förhindrandet av evolution genom inbördes krig blir en av småstaternas huvudsakliga uppgifter. Denna angelägenhet ligger på ett annat plan och förbigås således här.

Hemställan.

På grund av vad sålunda anförts tillåter jag mig hemställa om kammarens tillstånd att, såsom ett komplement till min förut bifallna interpellation, få till utrikesministern framställa även följande frågor.

Är regeringen sinnad att överväga och eventuellt taga initiativ till förhandlingar om:

1) non-aggressionsavtal även mellan de skandinaviska staterna eller vissa av dem å ena samt Sovjetunionen å den andra sidan;

2) non-aggressionsavtal mellan de väst- och ostbaltiska staterna eller vissa av dem å ena samt Tyskland å den andra sidan;

3) avtal om definition av begreppet angripare även mellan de skandinaviska staterna eller vissa av dem å ena samt Sovjetunionen å den andra sidan;

4) avtal om definition av begreppet angripare även mellan de väst- och ostbaltiska staterna eller vissa av dem å ena samt Tyskland å den andra sidan;

5) kompletteringar av folkförbundets författningar och förfoganden med bestämmelser och aktion i syfte, att förbundets värnande om de nationella minoriteternas rätt utsträcker även till minoriteter inom länder, som vid fredsslutet lämnats utanför sådant skydd;

6) förhandlingar i varje fall med Finland om ett definitivt biläggande av de finsk-svenska språkstriderna;

7) en svensk, helst skandinavisk, medling — likaledes i det väst- och ostbaltiska samförståndets intresse — i de litauisk-polska striderna om Vilnaområdet och dessas definitiva biläggande helst genom förlikning mellan de två parterna eller genom sakens hänskjutande till neutral europeisk skiljedom.

Denna anhållan blev på begäran bordlagd.

Anmäldes och bordlades bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 90 med förslag till vissa tillägg till gällande tulltaxa.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.22 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 24 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anställdes val av tjugufyra valmän för utseende av ej mindre riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare än även riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till valmän utsedda:

herr Bagge	med 73 röster,
» Bergström	» 73 » ,
» Björnsson	» 73 » ,
» Ericson, Oscar,	» 73 » ,
» Forssell	» 73 » ,
» Frändén	» 73 » ,
» Granath	» 73 » ,
» Gustafson, Frithiof,	» 73 » ,
» Hamrin	» 73 » 2
» Hansson, Sigfrid,	» 73 » 2
» Jonsson	» 73 » ,
» Klefbeck	» 73 » ,
friherre Lagerfelt	» 73 » 2
herr Larson, Edward,	» 73 » 2
» Linder	» 73 » 2
» Norling	» 73 » ,
» Sandegård	» 73 » 2
» Svenson, Ernst,	» 73 » ,
» Svensson, Martin,	» 73 » ,
» Thelin	» 73 » ,
» Tjällgren	» 73 » ,
» Wagnsson	» 73 » 2
» Wijkström	» 73 » 2
» Åkerberg	» 73 » .

Företogs val av sex suppleanter för de valmän, som av kammaren fått i uppdrag att utse ej mindre riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare än även riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till suppleanter utsedda:

herr Gustafsson, Per,	med 49 röster,
» Hjalmarsson	» 49 » 2
» Bengtsson	» 49 » ,
» Hagman	» 49 » ,
» Gabrielsson	» 49 » ,
» Pålsson	» 49 » ,

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottnings bestämd.

Herr statsrådet *Ekman* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 141, angående anslag till länsarkitekter;
nr 146, angående reglering av Södra Dalarnes järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten; och
nr 147, angående åtgärder för fortsättande av Dals-Eds—Rölanda elektriska distributionsförenings u. p. a. verksamhet.

Föredrogs herr *Lindhagens* anhållan att få till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena framställa spörsmål angående ett samförstånd mellan småstater.

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkande nr 5.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckt *Ang. revision av lagstiftningen om fri rättegång.* motion angående revision av lagstiftningen om fri rättegång.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 301, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Olofsson* i Digernäs m. fl. under uppgift, att lagen om fri rättegång lämnade vissa tillfällen till missbruk, hemställt, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag i syfte, som i motionen närmare framhållits, och att detta förslag måtte föreläggas nästa års riksdag.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herr *Larson* i Lerdala, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Larson, Edward: Herr talman! Då jag vid det förevarande betänkandet har låtit anteckna en blank reservation, skall jag be att med några ord få ge uttryck åt vad jag därmed åsyftar.

Jag ber då först att få säga, att det inte är min mening att rikta någon som helst anmärkning mot själva principerna för den fria rättegången. Jag vill för min del inte alls på något sätt bidra till att man skall gå de fattiga parternas intressen för nära, utan det är mera den ekonomiska sidan av saken, som jag skulle vilja vidröra.

I det kommittébetänkande, som på sin tid avgavs, beräknades, att kostnaderna för den fria rättegången skulle uppgå till 150,000 kronor per år, och härav beräknade man att få tillbaka hälften från den tappande parten. Det visade sig emellertid sedan, att kostnaderna uppgingo till 565,000 kronor. Man ansåg då, att någonting inte fungerade riktigt, och det kom en kungl. proposition med förslag till vissa ändringar. Sedan dessa ändringar vidtagits, sjönko kostnaderna till omkring 425,000 kronor. Nu äro kostnaderna åter i stigande, och för närvarande äro de uppe i 498,500 eller i runt tal en halv miljon kronor.

Det är egentligen mot denna stegring och mot dessa stora utgifter, som jag skulle vilja rikta ett par anmärkingar. Det är ju så, att ersättningen till rättegångsombuden utdömes mycket oenhetligt. Den ena rätten kan t. ex. utdöma 20 kronor för ett sammanträde, där det är litet eller ingenting för

Ang. revision av lagstiftningen om fri rättegång. (Forts.)
rättegångsombudet att göra, under det att vid en annan domstol 50 kronor, och kanske ännu mer, är den vanliga taxan. Man har från allmänheten hört upprepade anmärkningar och klagomål över att den fria rättegången utnyttjas till hjälp, om jag så får säga, åt vissa personer, som härigenom få en inkomstkälla, som ger mer än vad lagstiftarna, så vitt jag kan förstå, rätteligen ha avsett.

Nu är det ju känt, att departementschefen följer detta ärende med uppmärksamhet och att det givits vissa direktiv för domstolarna. Men ehuru det är många, som följa dessa direktiv och som tillämpa dem både praktiskt och riktigt, finns det säkerligen ganska många, som tydligen inte ha fäst så mycket avseende vid vad departementschefen skrivit. Jag beklagar, att justitieministern inte är närvarande, ty jag skulle ha velat rikta en vördsam hemställan till honom, att han måtte infordra detaljerade uppgifter om hur de olika domstolarna ersätta rättegångsbiträdena. Jag tror, att om det komme in några sådana detaljerade uppgifter, skulle det visa sig, att vad jag nu anfört är fullt berättigat.

Ja, herr talman, jag har inte något yrkande att göra, men jag har velat fästa uppmärksamheten på den ojämnhet, som råder i fråga om ersättningen till rättegångsbiträdena vid fri rättegång.

Herr Bissmark: Herr talman! Jag har för min del den uppfattningen, att det efter de senast vidtagna förändringarna finns mycket litet att göra i fråga om att inskränka rätten till fri rättegång. Men däremot finns det ett visst fog för den föregående talarens uppfattning, att det råder en mycket stor ojämnhet mellan domstolarna vid själva bestämmandet av de arvoden och ersättningar, som skola utgå till ombuden vid fri rättegång.

Om vi se på förhållandena inom ett annat område, till exempel läkaryrket, är det ju känt, att läkarna tillämpa helt olika taxor, när det gäller förmögna personer, mera bemedlade och dem, som stå på gränsen till att inte kunna betala av egna medel. Något liknande förekommer också helt säkert i fråga om advokaterna. Innan den fria rättegången infördes, skötte advokaterna i mycket stor utsträckning mål för mindre bemedlade utan någon nämnvärd ersättning. På samma sätt sker det fortfarande, att när det gäller personer, som kunna betala men befinna sig i små omständigheter, så reducera advokaterna sina anspråk på ersättning högst betydligt. Men när det är fråga om en person, som inte alls kan betala, göra sig inte samma synpunkter gällande, utan dennes ombud får ofta ungefär samma ersättning som i vilket annat mål som helst. Jag finner det vara förenligt med en sund ekonomi, att man vid prövningen av arvodena anlägger den synpunkten, att när det gäller mål, vid vilka fri rättegång beviljats, böra advokaterna kunna nöja sig med en mindre ersättning än vid vanliga mål. Att ge några bestämmelser om detta i lagen är naturligtvis inte möjligt.

Jag har begärt ordet egentligen för att säga, att det enligt min mening vore ganska önskligt, att statsrådet och chefen för justitiedepartementet ville inhämta upplysningar från de olika domstolarna om vilka arvoden, som bruka utbetalas till rättegångsombuden i sådana mål, där fri rättegång är beviljad. En sådan utredning, tror jag, skulle ge vid handen, att det förefinnes en mycket stor ojämnhet vid bedömandet av de ersättningar, som böra utgå. Denna utredning borde kunna vara en lämplig utgångspunkt för att söka åstadkomma rättelse till större jämnhet i fråga om rättegångsombudens arvoden. Denna utjämning bör naturligtvis gå i den riktningen, att den lägre nivån blir allmänt iakttagen.

Herr talman! Jag har intet yrkande i saken.

Ang. revision av lagstiftningen om fri rättegång. (Forts.)

Herr Mellén: Herr talman! Jag har inte heller något yrkande att framställa, men jag anser, att denna fråga är av en sådan betydelse, att den bör ytterligare understrykas utöver vad de föregående talarna ha gjort.

Det kan inte förnekas, att de fria rättegångarnas antal växer på ett oroväckande sätt. Jag kan inte frigöra mig från det intrycket, att den s. k. understödstagaranden har kommit till synes även på detta område. Det är ju många advokater, som nästan uteslutande leva på den fria rättegången. De annonsera, att den och den dagen ha de mottagning för dem, som önska erhålla fri rättegång. De intyg, som ges för att styrka den sökandes rätt till fri rättegång, äro oftast rätt svårbedömliga, och att få ett intyg om att man är obemedlad går ju nära nog för vem som helst.

Sedan är det en annan sak, som de båda föregående talarna påpekade, nämligen att arvodena åt ombuden utgå mycket, mycket olika. Jag vet vidare från min egen erfarenhet som häradshövding, att i synnerhet de yngre domarna äro synnerligen rädda för att säga nej till en ansökan om fri rättegång. De ha därvid stöd av att varje gång frågan varit före i riksdagen, har riksdagen synnerligen starkt poängterat, att de obemedlades rätt till fri rättegång inte på något sätt får trädas för nära. Trots att utskott och riksdag ha sagt, att sparsamhet bör iakttagas, måste man utläsa det som: »Men träd framför allt inte för nära den obemedlades berättigade intresse att få fri rättegång.» Med lika om ej större skärpa borde ju framhållas vikten av, att ingen därför att han är obemedlad, bör beredas tillfälle att på statens bekostnad föra ohemul talan eller trakassera någon. Advokater, åklagare och andra söka nu bereda fri rättegång i mål, där de förut inte ens tänkt på att göra det. Varför? Jo, därför att vittnena får en säker och god ersättning och likaså ombuden.

Det är inte min mening att på något sätt angripa den fria rättegången. Den är naturligtvis berättigad och befogad, men den får inte missbrukas, och framför allt skola inte ombuden överbetalas. Om det kunde göras något från departementschefens sida, som satte en gräns framför allt för ombudens arvoden, vore det mycket önskvärt. Den ändring, som gjordes för några år sedan, har visserligen varit nyttig, men inte tillräcklig.

Jag har som sagt, herr talman, intet yrkande.

Herr Lindhagen: I denna fråga upprullas ett stort problem, nämligen möjligheten för mindre bemedlade och medelklassen likaså, att få sin rätt vid domstolarna.

Det är kostnaderna, omgångarna och ovissheten i fråga om målens utgång, som gör, att den rätt som domstolarna erbjuda — jag tror mig nästan kunna säga i flertalet fall, där det behövs hjälp, — inte kan komma till någon tillämpning. Nu säges det, att man lämnar fri rättegång och att den skall vara föremål för särskild prövning, men huvudsaken även i riksdagens motiveringar är inte, att man skall hjälpa dem som verkligen behöva, utan man skall se till att det inte blir för mycket kostnader. Med ett sådant program löses ju inte en rättegångsfråga rationellt. Jag har kallat den nya rättegångsreformen för en plutokratisk rättegångsreform och efterlyst möjligheterna till en demokratisk rättegångsreform. Det fordras helt andra anordningar än fri rättegång, beviljad efter ett måls anhängiggörande, och en och annan så kallad byrå för rättshjälp med otillräckligt nit för klientelen. Den nya rättegångsreformen går inte alls till botten med denna fråga.

Vad nu angår advokatarvodena, som det här talats om, så är det ju en känd sak, åtminstone för dem som bo i huvudstaden, vilka kolossala kostnader det är, om man skall få en advokat, som duger något till åtminstone. Även de

Ang. revision av lagstiftningen om fri rättegång. (Forts.)

andra salta oftast räkningarna, så långt det går. De skickligaste advokaterna äro ju för det mesta anställda hos de stora företagen och de stora förmögenheterna, som också ha de flesta rättegångarna och där de kunna betalas bra. De arvoden, som de få av dessa klienter, bli sedan bestämmande även för de klienter, som inte ha möjlighet att betala. Hur många gånger har jag inte fått brev från lantbor i Norrland, som säga: »Vi kunna inte få någon advokat. Alla advokater äro anställda hos de kapitalstarka bolagen. Inte gå de till oss stackare och hjälpa oss, allra minst emot sina klienter.» Det är ett oerhört system, herr talman, som för närvarande råder runt om på rättegångsordningens domäner.

Jag tror för övrigt, att när det nu allt mer skall gå till advokattvång, måste man göra advokaterna till ett skrå, som står under samhällets kontroll och där det blir licens från samhället. Det måste också sättas taxor, och taxor för olika förmögenhet, och slutligen stadgas skyldighet att hjälpa alla.

I detta detaljärende, om jag så får uttrycka mig, i den här stora frågan har jag intet yrkande att göra, men jag förstår, att det, som Larson i Lerdala sade, upprullar frågan i hela dess vidd.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

*Om skydd för
markägares
rätt till bär-
plockning.*

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner om lagstiftning till skydd för markägares rätt till bärplockning å skogs- och hagmark.

I två likalydande motioner, nr 251 i första kammaren av herr *Bernhard Nilsson* m. fl. och nr 458 i andra kammaren av herr *Persson* i Fritorp m. fl., vilka motioner hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utarbetande och framläggande av förslag till lagbestämmelser angående skydd för rätten till bärplockning å skogs- och hagmark.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Anderson* i Hägelåkra, *von Heland*, *Velander* och *Johanson* i Huskvarna, vilka, under åberopande av jordbruksutskottets vid riksdagen år 1930 avgivna utlåtande nr 90 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 187 angående åtgärder till förhindrande av plockning av lingon före viss dag jämte i ämnet väckta motioner samt under framhållande av att vid en eventuell utredning jämväl borde tagas under övervägande huruvida icke rätten till lingonplockning skulle kunna beträffande visst område förbehållas markägare och arrendator, ansett, att utskottet bort föreslå riksdagen att avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i ämnet;

2) av herr *Larson* i Lerdala, som under åberopande av lagberedningens i utskottets utlåtande omförmälda förslag uttalat, att all bärplockning å ett visst område omkring vederbörande jordägares tomtplats borde vara denne förbehållen, samt yrkat, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om lagstiftning i sådant syfte.

Herr Nilsson, Bernhard: Herr talman! Det kan synas som om denna fråga vore av så liten omfattning, att man inte borde besvara riksdagen med en fram-

Om skydd för markägares rätt till bärplockning. (Forts.)

ställning i ärendet. Jag har fått det intrycket av utskottsbehandlingen, att man inom utskottet anser, att frågan inte har en sådan vikt, att man bör besvära Kungl. Maj:t med att verkställa en utredning i ärendet.

Jag vill emellertid till en början säga, att denna fråga inte är så liten. Det rör sig kanske om åtskilliga miljoner kronor årligen, särskilt i fråga om lingonen, som ju ha den största betydelsen och som denna framställning egentligen avser. För att belysa detta, vill jag endast nämna, att enligt rapporter från ordföranden i Väsbo härads hushållsgille, exporterades det något år före kriget från järnvägsstationer inom detta härad, vilket jag tillhör, lingon till ett värde av 215,000 kronor. Detta var endast från ett härad och under en tid, då lingonen betalades relativt bra vid export till Tyskland. För närvarande äro ju priserna vid försäljning lägre, och tillgången på bär är också mindre, beroende på rationaliseringen av skogsvården. I en rationellt skött skog växa nämligen inte lingonen i samma omfattning, som under den tid, då skövling i stor utsträckning ägde rum av våra skogar.

Men det är en annan sak, som har betydelse vid bedömandet av denna fråga och som kanske inte är tillräckligt uppmärksammas. Det är de värden, som man går förlustig genom den rovplockning av bär, som förekommer. Det är nämligen på det sättet, att lingonen under själva mognadstiden växa i betydlig grad. Jag vågar bestämt påstå, att med den plockning, som sker nu, åtminstone i den bygd, som jag närmast känner till, går man förlustig minst 50 procent av det värde, som lingonen skulle få, om de finge stå och bli fullmogna, innan man plockade dem. Det är en formlig tävlan om att kunna tillgodogöra sig bären, och så fort som de hunnit utvecklas så pass, att man möjligen kan använda dem i hushållet eller försälja dem. De få inte stå och mogna, utan man plockar dem, fastän de kanske inte äro mycket mer än halvmogna och utlägger dem sedan att mogna i solen. Det är emellertid just under den sista delen av mognadsperioden, som bären skulle tillvuxit i betydlig grad. På grund av att man plockar av bären för tidigt, går man sålunda förlustig stora värden.

Denna rovplockning har ökat ofantligt mycket, särskilt genom tillkomsten av motortrafiken. Förr var det ju så, att man cyklade eller gick från samhällena ut i bygden för att plocka lingon, men numera har man automobiler, bussar och motoreyklar och far miltals ut i bygderna. Då gäller det givetvis att vara ute så pass tidigt, att man kan få något med av bären, innan de blivit avplockade av andra, och man kommer därför hellre litet för tidigt än för sent. Detta gör också, att det inte är den fattiga befolkningen, som får tillgodogöra sig bären, utan det är åtminstone i ganska stor utsträckning de bättre bemedlade. Den fattiga befolkningen på landsbygden går miste om bären, därför att man giver sig ut från samhällena och plockar och tillgodogör sig dessa bär, som landsbygdens befolkning ofantligt mycket bättre behövde få taga vara på.

Nu säger utskottet vidare, att därför att bären förekomma i mindre omfattning nu än tidigare, så föreligger det inte samma skäl, som tidigare förefunnits, för att åstadkomma en lagstiftning på detta område. Jag påstår, att just på grund av att bären förekomma mindre rikligt, är det så mycket angelägnare att tillgodogöra sig de bär, som finnas, och låta dem växa färdiga, innan man plockar dem och förstör den produkt, som man annars skulle kunna få.

Man har också framhållit svårigheterna att åstadkomma en lagstiftning, som ordnar förhållandena på detta område rationellt. Jag vill härvidlag säga, att jag inte tror, att det är möjligt att komma ifrån att låta jordägaren få bestämma över bärplockningen på sin mark. Det skulle kunna tänkas, att man kunde genomföra ett fridlysningsförfarande. Bärplockningen skulle alltså vara fri utom i de fall, då jordägaren låtit fridlysa sin mark. Det kan

Om skydd för markägares rätt till bärplockning. (Forts.)
också tänkas många andra sätt att ordna denna sak. Jag vill emellertid framhålla, att det ifrågasatta förbudet naturligtvis endast skulle avse plockning av bär till hushållsförbrukning eller till försäljning. Om barn gå ut i markerna för att plocka bär för att äta, kan det alltså inte komma ifråga, att detta skulle vara något straffbart. Det skulle givetvis ej heller vara något straffbart, om en enskild vuxen person går ut och plockar bär och äter dem. Man kan också tänka sig den möjligheten att lagen göres fakultativ beträffande tillämpningen efter ungefär samma grunder, som riksdagen i fjol beslöt beträffande vissa delar av lagen om ägofred och som också gälla beträffande lagen om utrotning av berberisbusken med flera olika sådana speciallagar. Därigenom skulle man vinna möjlighet att få lagen tillämpad i de delar av landet, där den behövs, medan den i andra delar, där den kanske inte ansågs lämplig, inte behövde tillämpas.

Det finns, inte minst för närvarande, ofantligt många småbrukare, som synnerligen väl behöva den inkomst, som de skulle kunna få genom att tillgodogöra sig bären på egen mark. Det kan visserligen inte röra sig om så värst många kronor för var och en, men varje liten inkomst, som småbrukarna i landet kunna få, har sin mycket stora betydelse. Man skulle också kunna tänka sig, att om det blev förbud, de större jordägarna kunde upplåta rätten att plocka bär på sina ägor till fattiga personer i trakten. Man kunde ju indela marken så, att en fick plocka på ett område, en annan på ett annat område och så vidare. Detta borde ske på våren eller tidigt på sommaren, och de som fingo rätten att plocka hade sedermera att bevaka sina anspråk på området, så att ingen okynnesplockning skedde. Det är ju mycket möjligt, att en sådan anordning kan vidtagas.

Den skövling, som för närvarande försiggår på bärmarkerna, är i varje fall av den omfattning, att det icke i längden går att lämna den utan åtgärder — det rör sig ju om miljoner — och jag upprepar, att något måste göras i detta avseende. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Åkerman: Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ja, mina herrar, vi veta ju alla, att denna fråga i många år har avhandlats här i riksdagen. Såvitt undersökningar ge vid handen, var det redan 1899 som man började syssla med saken. Sedan har den vid upprepade tillfällen varit före. Än har man framkastat ett förslag till lagstiftning, än ett annat, men det har ständigt visat sig, att det inte finns någon framkomlig väg. Sedan man hållit på några år, dök det upp en ny synpunkt, ett nytt förslag till frågans lösning. Man hoppades kunna åstadkomma någon slags fridlysningstid för lingonen, så att de inte skulle få plockas, innan de voro mogna. Den tanken började man syssla med redan 1913, och förslag därom ha också varit före många gånger. Det har anmärkts av oss, som nu stå för detta utskottsutlåtande, att även den vägen är oframkomlig, såvitt man kan förstå. Det är ju inte tänkbart, att myndigheterna skola vara några slags väderleksspåmän, som långt i förväg skola kunna bestämma, när lingonen äro mogna. Vi ha gjort gällande, att det skulle leda till ganska stort bryderi och betänkliga trakasserier. Om det gissats fel på tiden, så skulle folk få stå och se på mogna lingon, som inbjuda till plockning, utan att få röra dem, och på det sättet skulle det uppstå en nationalekonomisk förlust.

Vidare har man flera gånger talat om ett inom lagberedningen uppgjort förslag, att man skulle avgränsa en viss råjong kring varje hem på landet, där man icke fick plocka utan tillstånd. Men denna bestämmelse har alltid

Om skydd för markägares rätt till bärplockning. (Forts.)

förefallit litet stelbent, och förslaget har inte vunnit något gehör. Hur man vrider och vänder på saken, så är den, såvitt jag begriper, inte möjlig att på ett tillfredsställande sätt lösa.

Då fråga vi oss: kan det vara skäl i att ständigt sätta i gång utredningar, som inte leda till något resultat? Den som följt med lagstiftningen här i landet vet, att sedan riksdagen — eller rättare sagt Kungl. Maj:t på riksdagens anhållan — år 1922 gjorde en rensning bland kommittéerna, ha dessa blomstrat upp på nytt, och jag tror det är värre nu än det någonsin har varit. Lagstiftningsarbetet håller på att växa vederbörande över huvudet. Kan det då vara skäl i, att när man ser att det inte tjänar någonting till, återigen sätta i gång utredningskvarten? Mina herrar, det var dock så sent som 1930, som vi talade om denna sak. Skall det vara nödvändigt att en gång under varje riksdagsperiod hålla på med detta? Jag vill visst inte underskatta frågan eller förneka, att den kan vara känslig, men då man inte ser någon väg att komma fram på, tycker jag man har alla skäl att åtminstone denna gången ställa sig avvaktande. Jag kan gärna tillägga, att det är för mig en viss överraskning, att frågan i dag föranleder någon diskussion, ty om någonsin fredsduvan svävat över ett utskott, så var de då denna fråga behandlades i första lagutskottet. Jag gick i den naiva föreställningen, att det inte skulle bli några reservationer, men nu se vi, att alltsammans är i gång igen.

Med allt erkännande åt de tankar, som kunna röra sig på andra sidan, ber jag att få vädja till herrarna att inte på nytt sätta i gång en utredning, som enligt min mening inte tjänar någonting till.

Herr Larson, Edward: Herr talman! Man förstår mycket väl, varför denna fråga gång på gång återkommer. Det är ju faktiskt så, att lantmännen i allmänhet anse, att vad som växer på deras ägor är deras tillhörighet. Enligt gammal hävd synas de dock inte framför andra ha rätt till de vilda bär, som växa på deras mark. Däremot, om ett villebråd springer över marken, ha de rätten att skjuta det och kunna räkna det som sitt. Men de vilda bären kunna plockas av vem som helst, som kommer dit, och det är därför förklarligt att det reageras häremot.

Tyvär är det ju så, som förut sagts, att denna fråga är mycket svår att lösa. För min del skulle jag inte ha någonting emot, om det kunde ordnas på något sådant sätt, att vederbörande jordägare kunde få ett område avskilt, där han kunde tillgodogöra sig de här växande bären, men jag kan inte se någon framkomlig väg. Vissa år växa ju bären på en plats, och andra år på en annan plats. Skulle man undanta vissa områden, så förmodar jag, att det första man hade att göra vore att skaffa kartor över all skog för att kunna utmärka ägor och gränserna för nämnda områden. Men även om det går att göra detta på kartan, så kommer det att visa sig mycket svårt att utmärka dem i skogen, och det skulle leda till många ofrivilliga lagöverträdelser. Dessutom skulle detta medföra både mycket och besvärligt arbete för vederbörande myndigheter. För övrigt tror jag, att en hel del större jordbrukare inte fäster så stort avseende vid de vilda bär, som växa på deras skog. De ha inte tid att ägna sig åt dem. Men det är naturligtvis olika i olika trakter av landet. Vad som kan vara brukligt på en plats, förekommer kanske inte alls på en annan.

De jag i första hand ömmar för — och det beror naturligtvis på min erfarenhet från min egen hembygd — är de mindre jordbrukarna, som äro bosatta i skogsbygderna. I allmänhet ha de en liten del omkring tomten eller lägenheten eller jordbruket eller vad man vill kalla det, där skogen är undanhuggen, och marken i många fall inhägnad, där det växer rikligt med bär.

Om skydd för markägares rätt till bärplockning. (Forts.)

Dessa bär anse de såsom sina och ha svårt förstå, att någon annan skulle ha rätt till dem. Det har hänt flera gånger att personer kommit till mig och beklagat sig. De ha berättat att de haft så mycket bär i dessa hagar, som vi kalla dem i Västergötland, och de ha glatt sig över den blivande inkomsten härav. Bären ha kanske funnits på kvällen, då de gått och lagt sig, men på morgonen, då de vaknat, ha de varit borta. De kalla det helt enkelt för stöld, fast naturligtvis det inte är stöld i lagens mening. Det är dessa personer, som jag tycker mest synd om, ty de äro i allmänhet i verkligt behov av den lilla slant, som ett tillgodogörande av bären skulle skänka dem. Det är därför jag skulle vilja ansluta mig till den tanke, som lagberedningen framförde 1930, nämligen att ett visst område kring lägenheten skulle kunna undantas för plockning av alla vilda bär. Jag kan inte förstå, varför det bara skall vara lingon. I många trakter växer det både hallon, blåbär och smultron, och varför skulle inte alla dessa kunna jämföras? Detta förefaller mig vara den enda lösning, som inte skulle leda till förvecklingar. Visserligen bli åtskilliga utan skydd, om man väljer denna väg, men den kommer att omfatta sådana, som verkligen kunna göra sig nytta av bären och som mest äro i behov av detta skydd.

Det tjänar ju ingenting till att diskutera en fråga, som återkommer år efter år, men jag har ändå ansett, att jag bör framföra de synpunkter, som ligga till grund för ställningstagandet i den bygd, där jag hör hemma. Med anledning därav, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av mig avgivna reservationen.

Herr Anderson, Erik: Herr talman! Av den reservation, som har avgivits av mig jämte medreservanter, framgår tydligt, att vi ha samma åsikter i sakfrågan som dem motionärerna framfört. Då nu ett positivt yrkande är framställt av huvudmotionären i denna kammare, ber jag att få instämma i detta yrkande.

Jag är fullt medveten om, att en lagstiftning i ifrågavarande ämne möter stora svårigheter, och att det har sina sidor att skapa en lag, som inte ställer till för mycket trassel och besvär för folket ute på landet. Men jag är övertygad om, att det skall gå att finna på något sätt att få en lagstiftning, som i stort sett kan tillfredsställa alla. Som saken nu ligger, är de inte bra ställt ute på landet.

Jag ber för den skull, herr talman, att få ansluta mig till det yrkande, som är framställt av herr Bernhard Nilsson.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Jag har vid åtskilliga tillfällen under min riksdagstid både motionerat och yttrat mig i denna fråga, som ju många gånger legat på riksdagens bord. Det har framförts olika förslag, som man har tyckt skulle kunna antagas, men det har inte hittills lyckats att få majoritet för dem. Lagutskottets ärade ordförande ansåg, att det var nästan omöjligt att finna någon framkomlig väg, men med så pass skickliga jurister som vi ha här i landet bör det väl lyckas att finna en lösning på detta jämförelsevis enkla spörsmål. Den förste ärade talaren, herr Bernhard Nilsson, anvisade ju vägar, som borde vara framkomliga, och jag tror, att hans uppslag äro särskilt värda att tänka på.

Det råder ju mycket olika förhållanden i olika delar av landet i fråga om jorden, och jag erkänner, att man näppeligen kan se saken på samma sätt, när det gäller de norrländska vidderna, som när det gäller de mera begränsade arealerna i mellersta och södra Sverige. Ett faktum är i varje fall, att det inte överensstämmer med rättsmedvetandet i de sydligare trakterna, att jordägaren inte skall få ha avkastningen från sin egen jord för sin egen räkning,

Om skydd för markägares rätt till bärplockning. (Forts.)

särskilt som jordbrukarna många gånger äro ekonomiskt i betydligt större behov av bären än de personer, som ge sig ut och rovplocka. Det är ju i regel så, att bären mogna under sädesbärgningen, och det kan då vara ganska svårt för jordbrukaren att få någon tid över att bevaka sina intressen. Han har denna tid på året en mycket lång arbetstid, som kanske får räcka från det solen går upp till dess hon går ner. Men med den begränsade arbetstid som råder vid fabriker och i stationssamhällen är det lätt för befolkningen där att komma ut på landsbygden, om inte avstånden äro för stora. Man begagnar sig också av denna möjlighet och tillägnar sig bären, varigenom jordbrukarna gå miste om en för dem välbehörlig skörd. Jag kan vittna, att det är ett allmänt krav, särskilt bland de mindre och medelstora jordbrukarna i de sydliga delarna av landet, att få någon ändring i lagstiftningen på detta område, och jag tror inte man blir av med denna fråga, förrän man får den löst i en riktning, som tillgodoser de synpunkter jag här tillåtit mig framhålla. Jag vill vädja till kammaren att gå med på det förslag som här är framställt, nämligen om bifall till motionen. Jag tror det vore synnerligen lyckligt, om det nu underströks från denna kammars sida, att någonting måste göras.

Jag ber, herr talman, att få förena mig i det yrkande, som herr Bernhard Nilsson framställt.

Häri instämde herrar *Thelin, von Stockenström, Alexander Nilsson, Holstenson* och *Per Gustafsson*.

Herr Klefbeck: Vi förstå inom utskottet mycket väl de känslor som besjåla våra jordbrukare och jordägare, när de se främmande personer lägga beslag på den lingonskörd, som växer på deras ägor. Vi skulle inte ha något emot att tillmötesgå deras önskemål, om det vore möjligt på något sätt, som inte trädde andras berättigade intressen för nära. Man kan nämligen icke såsom herr Johan Nilsson i Kristianstad säga, att det är ett *allmänt* intresse hos mindre jordägare att få skydd för sina lingon. Ty inom utskottet hörde vi uttalas mycket olika meningar. Det funnes nämligen ett icke litet antal mindre jordbrukare, som inte hade några lingon på sina marker och som gärna ville ha tillgång till de större områdena.

Nu gäller det alltså hur man skall hitta på en utväg. I den bifogade reservationen ledas tankarna till två utvägar, den ena att man inte skulle få plocka lingon inom ett visst område från hemtomtens gräns, 300 meter tror jag det var; den andra, att det skulle vara förbud för plockning före en viss tidpunkt. Båda dessa utvägar ha upprepade gånger varit föremål för behandling inom riksdagen, och det har visat sig, som herr ordföranden i utskottet framhöll, att det inte varit möjligt att komma fram på någon av dessa vägar. Detta har inte berott på envist motstånd, utan ett förverkligande av dessa önskemål har visat sig stöta på avsevärda praktiska svårigheter, som de, som förorda saken, inte själva kunde finna något sätt att undanröja. Därför ha vi inom utskottet tyckt, att det inte var någon idé att återigen besvara Kungl. Maj:t med begäran om en utredning. Det har ju också kommit propositioner i denna fråga, men man har ändå inte kommit till något resultat. Om det skall kunna bli någon ändring i det här få, tror jag, nog herrar jordbrukare själva vara goda att försöka fundera ut något sätt att lösa frågan, varigenom deras rätt till avkomst av bären bevaras, utan att alla de många fattigas behov av att komma i åtnjutande av bären avsevärt förhindras.

Det säges, att det här rör sig om miljonvärden, och det är ju sant. Men skulle här införas alltför stränga restriktioner, så bleve det kanske aldrig några miljonvärden, ty då bleve måhända stora mängder lingon aldrig plockade.

Om skydd för markägares rätt till bärplockning. (Forts.)

Jag står såsom de övriga inom utskottet inte alls bestämt avvisande, men erfarenheten har visat, att de anvisade vägarna icke kunna leda till målet, och då är det onödigt att försöka pröva dem om igen.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av den negerande inställning, talarna nödgas slå sig till ro med på grund av tingens många svårigheter i denna fråga. Det är klart, att här föreligger i alla fall ett missförhållande, som bör avhjälpas på något praktiskt sätt, och det är nog så här i världen, att vill man en sak finns det också till sist en väg. Men vi stadsbor vilja i själva verket inte saken. Då det emellertid nu skall bli samarbete i stor skala mellan jordbrukare och industriarbetare, så får man väl försöka taga hänsyn till varandra även på detta område. Ty det är ett ekonomiskt område, och det är ju ekonomien, som spelar den första fiolen i sådana där allianser.

Jag medger dock, att, som Klefbeck sade, de anvisade vägarna knappast äro möjliga. Naturligtvis kan man inte för en viss tomt avstänga ett mindre område kring denna, på vilket ingen får gå. I så fall måste där väl åtminstone byggas en gärdesgård, och en lantmätare skall dit och mäta ut området, och sedan kliver folk i alla fall över gärdesgården om nätterna. Sålunda, detta är vanskliga saker.

Men vad som skulle kunna göras formellt är att gå efter redan skapade gränser. Det skulle betyda, att det blev förbjudet för obehöriga att plocka på vissa smärre gårdar, under det att man finge plocka på alla större gårdars marker och således naturligtvis även alla kronoparker och bolagens skogar. Praktiskt taget har denna fråga ej någon betydelse för Norrland, och det intyga också representanterna därifrån. Man skulle även få plocka på alla större jordbruksdomäner i övrigt, fideikommiss och herrgårdar, som de kallas. Detta är den enda gränsbestämning man kan göra. Men den kan göras, och kontrollen kan bestå här som på många andra områden, att den som vill plocka får höra sig för eller äventyra att komma in på obehörigt område vid laga påföljd.

Då det här begäres en utredning om det omöjliga och inte om det möjliga, kan jag dock nu inte heller annat än stanna för bifall till utskottets hemställan.

En särskild sak är den stora nationalekonomiska frågan om rovbrytning av bären. Sådan kan väl inte vara lämplig. Men även där möter man alla dessa svårigheter genom att bären mogna på olika tider. Man kan alltså inte reglera förhållandena genom en författning, att före viss tid får ingen plockning bedrivas.

Jag tror dock att det kommer en tid, då man tar itu med denna fråga. Det blir när de svenska skogsbären bli så industriellt utnyttjade, att vi exempelvis göra vårt vin och våra läskedrycker själva av eget råmaterial och till och med skapa en exportindustri därav. Då finner man nog utvägar att förbjuda rovbrytning av bären i otid.

Jag vill också rikta en fråga till de talare, som äro hemma på detta område. Det är väl i alla fall så, att de små jordbrukarna gärna vilja låta sina barn plocka även på andras områden, detta därför att det kanske inte alls finns bär eller i otillräcklig mån på deras egna marker. Det skulle då också för dem gälla, att de finge plocka på de stora domänerna men inte på grannens lilla område.

I varje fall föreligger här en betydelsefull fråga, som vi ännu inte kunnat lösa. Men när den starka viljan att göra någonting kommer — därför att nya omständigheter kräva det —, då finner man nog någon väg. I dag kunna vi inte finna någon, det är påtagligt.

Om skydd för markägares rätt till bärplockning. (Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle bifalla de i ämnet väckta motionerna; samt 3:o), av herr *Larson, Edward*, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om lagstiftning i det syfte, som angivits i den av honom vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Bernhard*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Herr *Larson, Edward*, åskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående första lagutskottets utlåtande nr 16 antager bifall till de i ämnet väckta motionerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Edward Larsons* yrkande i ämnet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas de i ämnet väckta motionerna.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Om skydd för markägares rätt till bärplockning. (Forts.)

Då emellertid herr *Åkerman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 40;

Nej — 57.

Herr statsrådet *Schlyter* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 127, med förslag till ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen;

nr 133, angående biträden åt ärkebiskopen;

nr 134, angående understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning; samt

nr 149, angående förvärv för kronans räkning av *Åkers* styckebruks rekognitionsskog m. m.

Ang. utflyttningsbidrag vid vissa laga skiften m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion angående utflyttningsbidrag vid sådana laga skiften, som motsvara tidigare hemmansklyvningar, m. m.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 67, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Erik Anderson* och herr *Bengtsson* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla dels om utredning huruvida nuvarande bestämmelser rörande utflyttningsbidrag vid laga skifte vore sådana, att på grund därav utflyttningsbidrag alltid komme att utgå även vid sådana laga skiften, som motsvarade tidigare hemmansklyvningar, samt, därest bestämmelserna skulle anses hindra dylika bidrags utbetalande, om utarbetande av förslag till ändrade bestämmelser, dels ock om utarbetande av förslag till sådan ändring av 14 kap. 4 § andra stycket jorddelningslagen, att däri avsedda förhållanden skulle ordnas genom beslut av förrättningsmännen, ävensom till de övriga ändringar i nämnda lag, som kunde bliva en följd härav.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion, I:67, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Herr **Anderson, Erik:** Herr talman! Andra lagutskottet har inte ansett sig böra tillstyrka den motion, som herr *Bengtsson* och jag väckt i denna fråga, utan har med en s. k. välvillig motivering avstyrkt densamma. Jag vill emellertid begagna tillfället att uttala den förhoppningen, att vid den utredning, som för närvarande pågår, de synpunkter och de åtgärder, vi i vår motion pekat på, må bli beaktade. Det pågår nämligen för närvarande hemmansklyvning i rätt stor utsträckning, och dessa hemmansklyvningar torde i en nära framtid bli ännu mer talrika på grund av det överskott på folk, som finnes ute på landsbygden. Den åtgärd, vi ha pekat på i vår motion, avser att i högre grad understödja denna hemmansklyvning.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 9, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna för kapitalökning i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 8 och 9.

Lades till handlingarna.

Punkten 10.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Punkten 19.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 20.

Lades till handlingarna.

Punkterna 21 och 22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23.

Lades till handlingarna.

Punkten 24.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 25.

Lades till handlingarna.

Punkterna 26—28.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förste reparatören E. Hägglund från skyldighet att till statens järnvägar återgälda vissa ersättningsbelopp; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av sjätte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1932 (nr 156) om anstånd i särskilt fall med gälds betalning; samt

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av konvention för skydd av den industriella äganderätten samt antagande av förslag till lag om ändring av 7, 11, 15 och 16 §§ förordningen den 16 maj 1884 angående patent m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Om viss
ändring i
intecknings-
förordningen.*

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen angående inteckning i fast egendom.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 136, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Dalberg* hemställt, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådan ändring av 18 § i kungl. förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875, att tiden för förmånsrätt å ränta före utmätning eller konkurs ändrades från två år till ett år.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Herr talman! Då jag inte kan acceptera utskottets förslag här, även om utlåtandet är enhälligt, och då denna fråga har ett visst mycket viktigt sammanhang med fastighets- och bostadskrediten i landet, skall jag be att få säga några ord.

Det gäller här förmånsrätt för penninginstitut och andra långgivare att vid utmätning eller konkurs söka för ett visst antal års räntor. Före 1912 utsträcktes denna tid till tre år, men genom en proposition 1912 trädde 1914 en förordning i kraft, som föreskrev, att tiden skulle förkortas till två år. Före 1912, från vilken tid min erfarenhet härrör, sökte ju penninginstituten tre års ränta vid dylika tillfällen, även om räntorna voro betalade. Det är klart, att en sådan anordning återverkar och blir till förfång för sekundärkrediten.

Nu har emellertid en motionär — jag ser, att han inte är närvarande här i dag — yrkat, att denna tid skulle minskas till ett år. Ja, han yrkar förstås bara på en utredning, men det förefaller mig, som om ett dylikt yrkande vore rimligt. Jag vill dock gärna medgiva, att det i fråga om landsbygden kan vara litet med ett år. Bankerna i allmänhet ha uppbörd av räntor vart halvår i städerna. I så fall kan det räcka med ett år, men på landsbygden ha hypoteksbankerna uppbörd en gång om året. Det är klart, att det inte vore riktigt att då fastställa den tid, inom vilken man vid förekommande tillfälle kunde söka ränta med förmånsrätt, alltför kort. Därför förefaller det mig, som om

Om viss ändring i in-teckningsförordningen. (Forts.)

en utredning i det fallet skulle ha kunnat komma fram med ett yrkande om för landsbygdens del av tiden till exempelvis ett och halvt år.

Denna fråga innesluter emellertid även det problemet, att långgivare, som ha höga räntor, under dåliga tider, då räntan är låg, ha intresse av att i det långsta undvika att söka och påminna om räntebetalningen, då han ju alltid blir ersatt på de följande in-teckningsinnehavarnas bekostnad från läntagaren. På det sättet göra de sig en extra förtjänst, som vid utmätnings- eller konkurs-tillfället blir till men för sekundärkrediten.

Men det är inte allenast fråga om dessa två år, ett år eller tre år, vilket man vill bestämma, som de ta ut sin ränta för, utan vissa penninginstitut ha också en extra pålaga, som innebär, att ifall lånet återbetalas före den tid, om vilken man från början kommit överens, tar man en viss straffprocent, även för de återstående åren. Jag har här ett exempel i dessa dagar från huvudstaden, vilket tyder på att en extra pålaga skall tas ut för sju år. Det förefaller, som om ett sådant tillvägagångssätt vore mindre rättvist. Eftersom det kanske kan behöva dokumenteras, skall jag föredraga villkoren i en lånehandling utan att nämna vem långgivaren är. Jag kan ju kalla långgivaren för bolaget.

Det heter i villkoren så här: »Därest i följd av tvångsförsäljning av den för hypoteksreversen häftande egendomen försummad räntebetalning eller eljest utan bolagets medgivande lånet varder inbetalt före den tid, inom vilken det enligt ovanstående uppsägningsbestämmelser kunnat förfalla, äger bolaget att tillgodogöra sig ett belopp, motsvarande $\frac{1}{2}$ % för år räknat å lånesumman under den återstående lånetiden, och skola de hypotiserade in-teckningarna utgöra säkerhet jämväl för denna gottgörelse.»

Man har således där ett fritt fält att tillgodogöra sig inkomster på de andra in-teckningshavarnas bekostnad, låt vara att tiden är begränsad till den 2-åriga marginalen. Det stannar här vid $\frac{1}{2}$ procent, men vem garanterar, att inte andra villkor kunna skapas, då man ju har stor benägenhet att vid dylika tillfällen förskaffa sig litet fördelar på andras bekostnad.

Den halva procent, som jag här har omnämnt, kallar någon för vederlag, och en annan kallar den för skiljeränta. Det är klart, att man ger den ett namn, som passar. Men fördelaktigt för själva bostadskrediten kan detta under inga omständigheter bli, snarare till stort men för denna. Bostadskrediten, sekundärkrediten, har varit ett svårt problem att lösa i landet. Om penninginstitutet skola ha rätt att förfara på detta sätt bli givetvis svårigheterna ännu större.

Då tycker jag, att i en tid, då vi sträva efter att få sunda principer på det ekonomiska området, borde man som ett led i denna strävan kunna sätta i gång en utredning på detta mycket betydelsefulla område. Jag kan inte förstå annat än att utskottet vid detta tillfälle måtte ha tyckt, att riksdagen är något generös i att begära utredningar. Det har som bekant blivit en fullständig störsjö av utredningskrav. Måhända att utskottet har tyckt, att några av alla dessa utredningskrav finge man försöka att avvärja, för att inte få utredningsmaskineriet för stort.

Det förefaller mig emellertid, som om man hade anledning att i detta fall kosta på sig en utredning för att undersöka, i vad mån det av mig påtalade tillvägagångssättet står i samklang med det allmänna tänkesättet på området och de allmänna kraven.

Nu vet jag, att ett enhälligt utskottsutlåtande inte går att välta, något som jag heller inte vågar hoppas. Juristerna söka nog finna svar för sin ståndpunkt. Jag har bara i all korthet försökt föra fram några praktiska erinringar om olägenheterna med den nuvarande ordningen. Även om jag inte vän-

Om viss ändring i inteckningsförordningen. (Forts.)

tar att vinna gehör vid detta tillfälle, skulle jag dock anse det lämpligt, att man i fortsättningen mera beaktade denna fråga, så att man visade större vilja att ompröva detta enligt min mening något föräldrade tillvägagångssätt och se till, om man inte bör kunna ställa spørsmålet, såsom jag nyss nämnde, mera i harmoni med nutidens tänkesätt på området. Jag vet, att ett yrkande inte har den ringaste utsikt, men jag skall det oaktat framställa ett sådant som en blygsam opinionsyttring. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Hammarskjöld: Herr talman! Då jag har Kungl. Maj:ts förtroende att vara med i styrelsen för ett penninginstitut för fastighetsbelåning, anser jag mig böra meddela några, låt mig säga beriktigande upplysningar.

Först och främst kan jag lugna den föregående talaren därmed, att anspråk på ersättning för förtida inbetalning icke kunna tillgodoses i fastigheten annat än så vitt de icke blott äro berättigade, utan även täckas av in-teckningen. Det finns ingen sakrätt för någonting vidare. Såsom lagen för närvarande är, kan således utöver kapitalbeloppet ingenting mer än de två årens ränta uttagas på grund av omslagsreversen.

Om man sedan anlägger en mera finansiell synpunkt, vill jag säga, att vi måste vara överens om att även i finansiella ting bör ett avtal fullgöras, om det finns någon möjlighet för att få det fullgjort. Är det avtalat, att ett lån skall löpa under en viss tid mot en viss ränta, och det genom låntagarens förvällande inträffar, att det inte löper så länge, så kan tydligen fordringsägaren lida en förlust, och han är då enligt sakens natur berättigad till ersättning för sådan förlust. Den personliga rätten mot gäldenären till ersättning kan ju inte bestridas, men den är föga värd då fastigheten har gått exekutivt. Det kommer således mest an på realsäkerheten för detta krav.

I detta avseende är in-teckningens utsträckande till att omfatta icke blott kapitalet utan även två års ränta av mycket stor för att inte säga avgörande betydelse. Ty utan denna bestämmelse skulle ofta långgivaren icke ha någon som helst utsikt att få ersättning för brist i fullgörandet av de utfästelser, som låntagaren har gjort. Det är endast i denna utsträckning över kapitalbeloppet, eller för två års ränta, som han äger någon realsäkerhet.

Vad skulle då följden bli, om man ströke eller alltför mycket inskränkte denna bestämmelse? Jo, följden skulle ovillkorligen bli den, att en försiktig långgivare icke skulle belåna in-teckningen till hela beloppet utan endast till en del, så att den del, varmed in-teckningen överskjuter lånets kapitalbelopp, skulle vara tillgänglig för att trygga ersättning för ifrågavarande fordringar och anspråk, som med rätta tillkomma fordringsägaren.

Det kan väl undras, om det skulle vara till förmån för fastighetskrediten, att långgivaren vore nödsakad, kan man säga, för att bereda sig trygghet, att inskränka lånebeloppet, så att det uppstode ett visst överskott — över in-teckningens kapitalbelopp — som icke bleve använt. Det vore dessutom ganska opraktiskt. Det skulle kunna tillämpas vid nybelåningar, men när det är fråga om att överflytta ett lån från en långgivare till en annan, skulle det inte gå för sig annat än ifall låntagaren betalade in den nyssnämnda skillnaden.

Det förefaller, som om det skulle vara till låntagarens förmån eller rättare sagt till efterföljande in-teckningshavares förmån, att ifrågavarande rättighet är begränsad, så att det inte förekommer en mera obegränsad rätt till ersättning för dylika extra förluster.

Ett sätt för långgivaren att trygga sig i längden, vilket sätt dock vore ännu mindre tilltalande ur fastighetskreditens synpunkt, skulle vara, att långgivaren betingade sig så hög ränta, att han genom vinsten på denna skulle i

Om viss ändring i inteckningsförordningen. (Forts.)

längden kunna täcka de förluster, som uppkomma genom förtida inbetalning.

Allra tydligast framträder detta, när det, såsom i det låneinstitut, som jag nyss antydde, är fråga om att låna ut penningar, som låneinstitutet självt får in genom obligationer. Det är Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, som jag talar om. I förordningen för denna är det föreskrivet, att kassan, liksom de därunder sorterande hypoteksföreningarna, skall lämna ut lån på så billiga villkor som möjligt. Tänker man sig nu, för att ta saken i stora drag, att hypotekskassan skaffar in penningar genom ett fyraprocentigt obligationslån, som emitteras till pari, så är ju kassan i stånd att låna ut pengar till föreningarna och dessa i sin tur till låntagarna till 4 procent, bortsett från förvaltningskostnader och sådant. Men i tider av sjunkande räntefot skulle vid förtida inbetalning kassan och föreningarna bli ur stånd att placera de inflytande medlen till den ränta, som kassan själv är skyldig att betala på obligationerna, och detta innebär en förlust, mot vilken kassan måste trygga sig på ett eller annat sätt. Funnes inte denna säkerhetsventil — bestämmelsen om de två årens ränta — skulle kassan vara tvungen att trygga sig, antingen — som sagt — genom att inte bevilja lån till inteckningens fulla kapitalbelopp utan behålla en överskottssäkerhet att använda för överskjutande ersättningsfordringar, eller också — vilket vore mindre tilltalande, såsom jag nyss sade — genom att taga en så pass hög ränta, att det på det hela taget skulle gå ihop.

Efter mitt förmenande skulle i tider av starkt sjunkande ränta och med därav följande rubbningar, uppsägningar och förtida inbetalningar det snarare vara motiverat att återvända till det gamla systemet med tre års ränta än att inskränka nuvarande bestämmelse om de två årens ränta, ty denna säkerhetsventil är synnerligen väl behövlig.

Ser man saken från de efterföljande inteckningshavarnas ståndpunkt, så måste dessa, om de äro försiktiga, räkna med de två årens ränta. De måste ju känna lagen och måste räkna därmed, att den bättre liggande inteckningen gäller icke blott för kapitalet utan också för två års ränta. De veta således fullkomligt, vad de ha att rätta sig efter, och vilket annat system som helst, som man skulle försöka uppfinna, skulle i det avseendet komma att bli ofördelaktigt.

Jag har velat lämna dessa upplysningar, vilka givetvis konkludera i att jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 2, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—14.

Vad utskottet hemställt bifölles.

*Anslag till
kurser i träd-
gårdsskötsel.*

Punkten 15.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till kurser i trädgårdsskötsel anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra reservationsanslag av 26,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I:170 av herr *Holstenson* m. fl., likalydande med II:73 av herr *Andersson* i Leabo m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att höja det i statsverkspropositionen uppförda anslaget till kurser i trädgårdsskötsel från 26,000 kronor till 30,000 kronor;

2) II:137 av herr *Magnusson* i Skövde och herr *Björck* i Kristianstad, vari hemställt, att anslaget till kurser i trädgårdsskötsel måtte höjas med 4,000 kronor till 30,000 kronor, varav minst 20,000 kronor skulle beräknas utgå till utbildning av trädskötare.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt med avslag å motionerna I:170 och II:73 samt II:137 till kurser i trädgårdsskötsel anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra reservationsanslag av 26,000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herr *Tjällgren* och herr *Pettersson* i Rosta av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till de yrkanden, som framställt i motionerna I:170 och II:73 samt II:137, till kurser i trädgårdsskötsel anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra reservationsanslag av 30,000 kronor.

Herr **Tjällgren**: Herr talman! Såsom framgår av utskottsutlåtandet har jag på denna punkt låtit anteckna mig som reservant jämte en ledamot av andra kammaren. Jag skall gärna erkänna, att det här gäller ett område, som jag inte har så stor kännedom om, men jag har i alla fall läst motionerna, och jag har funnit, att det finns fog för dem.

Utskottet säger till stöd för sitt avstyrkande: »Utskottet, som delar motionärernas mening om betydelsen av att medel kunna stå till förfogande för ifrågavarande behjärtansvärda ändamål i önskvärd omfattning, vill emellertid å andra sidan framhålla, att särskilt under rådande arbetslöshet antalet sökande knappast torde i och för sig återspegla det verkliga behovet av trädskötare och därför icke synes böra få vara ensamt avgörande för bestämmande av anslagsbeloppets storlek.»

Ja, det kan hända, att det är riktigt, vad utskottet därvidlag säger, men jag vill fästa uppmärksamheten på att det åtminstone förefaller mig, som om det i alla fall vore bättre, om man utbildade en del utöver dem, som kunde få platser efter utbildningen på detta område. Nog tycker jag, att det är bra mycket bättre, att de arbetslösa unga, som söka in vid dessa skolor, bli selsatta med vad som där förelägges dem, än att de få gå arbetslösa.

Jag skall inte vidare ingå på denna sak, då jag antar, att motionären kommer att utveckla densamma, utan jag skall, herr talman, för tillfället in-skränka mig till att yrka bifall till reservationen.

Herr **Gabrielsson**: Herr talman! Det är ju ett obetydligt belopp, 4,000 kronor, som motionärerna be att få anslaget höjt med. Man kan därför kanske

Anslag till kurser i trädgårdsskötsel. (Forts.)

inte direkt åberopa statsfinansiella svårigheter, som ju egentligen framhävas här undan för undan som motiv. Man har dock inom utskottet och på avdelningen, där man diskuterat denna fråga, menat, att man inte, därför att det råder arbetslöshet, skall utbilda sådana här yrkesmän, om man så vill kalla dem, om det inte sedan finns arbete för dem, när de äro utbildade. Det är egentligen det motivet, som utskottet haft, när det inte velat vara med om höjningen. Då det finns tillräckligt med trädskötare utbildade förut, så menar man, att det inte är skäl i att utbilda ytterligare sådana, trots arbetslösheten. Det är detta skäl, som varit det avgörande för utskottet. Jag måste säga, att om kammaren vill vara med om denna lilla höjning, har jag för egen del inte någonting emot det, men jag ber i alla fall att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Holstenson: Herr talman! Jag anser, att utskottet icke tagit de i motionen framlagda verkliga förhållandena i beaktande. Jag ber därför att få anföra ett utlåtande från sekreteraren i hushållningssällskapet i Jönköpings län.

Däri framhålles, att under 1933 bildades 18 trädgårds- eller fruktodlareföreningar inom länet. »Till utbildning 1934», heter det vidare, »anmälades 18 personer, och med anledning därav ingav hushållningssällskapet ansökan till Kungl. Maj:t om statsbidrag för deras utbildning. Hushållningssällskapet hade självt då redan beviljat de medel, som voro erforderliga från orten. Denna sällskapets ansökan har emellertid på grund av brist på medel lämnats utan bifall. För närvarande stå således 20 föreningar utan trädskötare, vilket förvaltningsutskottet måste på det livligaste beklaga. Men därtill är att märka, att med det stora intresse, som under senare år väckts till liv, nya föreningar alltjämt tillkomma.

Det torde vara ett livsvillkor för trädgårdsföreningarna att få sakkunniga biträden utbildade. Hushållningssällskapets förvaltningsutskott har vid sitt sammanträde den 4 november 1933 givit uttryck åt den uppfattningen, att ett avstannande eller en begränsning i fråga om utbildningen av trädskötare och deras vidareutbildning och ledning skulle medföra ett allvarligt bakslag för den så betydelsefulla och mycket lovande nya rörelsen inom vårt läns trädgårdssodling.»

Hushållningssällskapet har även avgivit ett yttrande till lantbruksstyrelsen beträffande de av 1934 års ungdomsarbetslöshetssakkunniga föreslagna kurserna för arbetslös landsbygdsungdom. Där i anföres bland annat, att hushållningssällskapet anser det mycket lämpligt och önskvärt med kurser för trädskötare. Dessa kurser kunna förläggas till Huskvarna eller Gränna.

Jag ber att få notera den välvilliga motiveringen i utskottets utlåtande för avslaget. Om man närmare tänker på innebörden av denna, är det dock meningslöst att komma fram med det påståendet, att den lilla ökning på 4,000 kronor, som här begäres till denna nödvändiga sak, inte skulle kunna beviljas på grund av brist på medel. När man vet, hur stora anslag som offras på andra områden, så anser jag för min del, att det icke skulle vara för mycket, om trädgårdsskötseln på landsbygden finge detta bidrag, som den så väl behöver. Genom utbildningen av dessa trädskötare kunde ju landsbygdsungdomen och folket på landsbygden få tillfälle att offra mera tid och omtanke på sin trädgårdsskötsel, som man får anse vara det område, som i dessa för lantbrukarna bistra tider minst kommit i åtanke. De ha ju i dessa svåra tider mera fått tänka på att hålla nöden från dörren än tänka på trevnaden för hemmet och familjen.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Anslag till kurser i trädgårdsskötsel. (Forts.)

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

*Anslag till
befrämjande
av nötboskaps-
aveln.*

Punkten 16.

Under punkten 32 av nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t för budgetåret 1934/1935 upptagit ordinarie reservationsanslaget till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln med oförändrat belopp, 175,000 kronor.

I två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 38 av herr *Bengtsson* m. fl. och II: 354 av herr *Larsson* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till främjande i allmänhet av nötboskapsaveln för budgetåret 1934/1935 i stället för äskade 175,000 kronor anvisa ett ordinarie reservationsanslag av 230,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt med anledning av motionerna I: 38 och II: 354 höja ordinarie reservationsanslaget till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln, nu 175,000 kronor, med 40,000 kronor till 215,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Johansson* i Uppmälby, *Carl Eriksson*, *Granath*, *Dalberg*, *Olsson* i Rödningberg, *Andersson* i Löbbo och *Andersson* i Tungelsta, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt med avslag å motionerna I: 38 och II: 354 i riksstaten för budgetåret 1934/1935 uppföra ordinarie reservationsanslaget till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln med oförändrat belopp, 175,000 kronor.

Herr Nilsson, August: Herr talman! I alla de punkter av nionde huvudtiteln, som innefattas i detta jordbruksutskottsutlåtande — det är de 57 »brådskande» punkterna — har utskottet hemställt om bifall till Kungl. Maj:ts förslag, med undantag av tre punkter. Den första punkten är denna, som handlar om anslag för »befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln», den andra punkten gäller anslaget till hushållningssällskapen, och den tredje gäller anslaget till svenska betes- och vallföreningen. I alla dessa tre punkter har utskottet hemställt om höjning av de belopp, som äskats av Kungl. Maj:t.

Vad beträffar den nu föreliggande punkten, nr 16, utgick tidigare ett större anslag än det, som i år proponeras. För budgetåret 1932/1933 utgick anslaget med 273,000 kronor, men i fjol föreslog Kungl. Maj:t en minskning av detta belopp med 98,000 kronor till 175,000 kronor. Detta förslag bifölls av riksdagen, fastän jordbruksutskottet gick emot propositionen så till vida, att det föreslog en ökning med 65,000 kronor. Vid den i fjol företagna gemensamma omröstningen bifölls Kungl. Maj:ts proposition.

När nu Kungl. Maj:t i år framgått med proposition om samma anslag, som beslöts i fjol, nämligen 175,000 kronor, så hemställer utskottet om en höjning av detta belopp med 40,000 kronor. Jag vill gärna erkänna, att vad beträffar de trenne punkter, där utskottet hemställer om en ökning av de belopp, som föreslagits av Kungl. Maj:t, har utskottet de jämförelsevis bästa argumenten att anföra till förmån för höjning på just denna punkt, och även reservanterna

Anslag till befrämjande av nötboskapsaveln. (Forts.)

medge, att det skulle varit önskligt, om beloppet kunnat höjas och därigenom nötboskapsaveln främjas. Det är endast de statsfinansiella skälen, som nu liksom i följ anföras av reservanterna för ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Det statsfinansiella läget är ingalunda bättre i år än i följ. Det talar lika starkt för all möjlig sparsamhet med statens medel. Och ur denna synpunkt vill jag nu yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Johansson i Uppmälby m. fl. avgivna reservationen, vilket är detsamma som bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Granath**: Herr talman! Jag vill endast instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

Herr **Gabrielsson**: Herr talman! Även om man inte kan åberopa samma skäl i det här fallet som i den förra punkten, nämligen att ett bifall till utskottets förslag inte kan i någon mån inverka på det statsfinansiella läget, får man dock ta hänsyn till, att nötboskapsaveln är den för jordbruket viktigaste och mest inkomstbringande grenen, även om de för närvarande rådande besvärigheterna och svårigheterna äro mycket stora. Nu är det ju så, att man tack vare ett målmedvetet arbete lyckats komma på en mycket hög nivå i fråga om nötboskapsaveln. Anslag har utgått bland annat till tjurföreningarna. Genom den indragning, som skett, ha för det första boskapspremieringarna måst upphöra, och vidare ha de utlovade tilläggsprisen för tjurar i viss mån måst minskas och på sina håll indragas.

Många jordbrukare, som ivrat för nötboskapsaveln och som med lånta pengar skaffat sig dyrbara tjurar, ha av hushållningssällskapens premieringsnämnder fått löfte om statsbidrag för att kunna amortera dessa lån. För dem har det givetvis inneburit en mycket stor misräkning, att statsmakterna gått in för att sänka anslaget för dylika ändamål. Lantbruksstyrelsen hade förordat samma belopp, som tidigare utgick, nämligen 230,000 kronor, och det har nu motionerats om, att detta belopp skulle utgå, men jordbruksutskottet har föreslagit ett belopp av 215,000 kronor. Återstående 15,000 kronor vore avsedda för täckande av kostnaderna för premiering och besiktning av dessa tjurar, men utskottet har ansett, att hushållningssällskapen borde svara för dessa utgifter. Detta är ju onekligen det anslag, som väl ändå torde få anses bära den största frukten och ge det bästa resultatet av de anslag, som riksdagen kan anvisa, då det gäller att uppmuntra nötboskapsaveln. Vi ha därför inte tvekat att föreslå en höjning, och jag ber nu, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Det är ju inte obekant för denna kammars ledamöter, att man vid uppgörandet av förslagen till statens utgifter måst göra mycket stora ansträngningar för att begränsa dessa utgifter och på den vägen minska behovet av skattemedel. För att det resultat, som i detta avseende har vunnits, öfverhuvud skulle kunna komma till stånd, har det måst ske kraftiga begränsningar på ett mycket, mycket stort antal punkter i statsverkspropositionen. De belopp, som ha sparats på de olika punkterna, äro var för sig inte mycket stora, men sammanlagt representera de ju många miljoner kronor.

Det är därför alldeles självklart, att om den begränsning av skatteutgifterna, som har vunnits i Kungl. Maj:ts förslag, på vissa punkter brytes, så blir det oerhört mycket svårare att till ett kommande år hålla samma linje. Det kommer då av representanter för olika intressen att framställas krav på en höjning på andra punkter. Man kommer att åberopa de förändringar, som på en-

Anslag till befrämjande av nötboskapsaveln. (Forts.)

staka punkter ha skett i riksdagen, såsom argument för att få sina behov tillgodosedda, och jag säger, att det kommer att bli särskilt svårt att hålla emot, om riksdagen nu på denna punkt, liksom man kan befara i andra punkter, kommer att frångå Kungl. Maj:ts förslag. Trots att beloppet endast gäller 40,000 kronor, kan det alltså inte bestridas, att ett frångående av regeringens förslag innebär budgetära konsekvenser av stor räckvidd.

Om man mot detta vill sätta det syftemål, som man vill vinna — behovet av denna anslagsökning — kan man först konstatera, att utskottet är överens med Kungl. Maj:t därom, att det inte längre skall utgå några medel till premieringarna. Om den saken är det inte någon tvist här. Då uppstår frågan: vilket belopp skall man anslå för tilläggspris åt tjurar? Utskottsmajoriteten följer ju i detta avseende lantbruksstyrelsen, som har räknat ut, att för tillgodoseende av fulla behovet av tilläggspris behöver man gå upp till 215,000 kronor. Den summa — 175,000 kronor — som från regeringens sida har föreslagits, är avvägd med hänsyn till önskvärheten av att upprätthålla tjurföreningarna, att det alltså skall vara möjligt att ge tilläggspris till alla sådana tjurföreningar, som äro i absolut behov därav, under det att jag för min del har ansett mig kunna räkna med att ett visst antal tjurföreningar på grund av medlemmarnas ställning ha sådan ekonomisk ryggrad, att det inte är absolut nödvändigt att ge tilläggspris till fulla beloppet. Jag skulle därför för min del vilja hävda, att det även med det lägre anslaget skall visa sig vara möjligt att nöjaktigt upprätthålla tjurföreningarnas verksamhet i avvaktan på dels bättre tider och dels ett övervägande av en omläggning av hela premieringsystemet för nötboskapsaveln. Jag menar därför, att det finnes mycket starka skäl, som tala för att kammaren följer reservanternas.

Herr von Stockenström: Herr talman! Om man läser reservanternas uttalande, så finner man, att även reservanternas hysa ganska stora betänkligheter med hänsyn till den starka nedsättning i detta anslag, som vidtogs förra året och som nu från regeringens sida föreslagits även i år. Reservanternas säga, att »den genom statsmakternas beslut förlidet år härutinnan vidtagna begränsningen kan, om den får fortfara under en följd av år, befaras medföra ett äventyrande i viss mån av de hittills uppnådda värdefulla resultaten. I betraktande härav tala onekligen vissa skäl för en återgång snarast möjligt till ett högre anslagsbelopp.» På grund av de statsfinansiella skälen anse sig dock reservanternas inte i år kunna tillstyrka en dylik förhöjning.

Nu är det ju givet, att man kanske inte ännu, då denna nedsättning endast tillämpats ett år, kunnat tillfullo konstatera vilka verkningar nedsättningen i anslaget kan ha under den närmaste tiden på det stora antal tjurföreningar, som finnes i vårt land. Det är klart, att man i det längsta försöker hålla ihop tjurföreningarna. Konsulenterna och de olika föreningsmedlemmarna arbeta säkert allesammans på att söka hålla föreningarna vid liv så länge som möjligt. Men det är faktiskt så, att en del föreningar ha en ganska svag ekonomi, och det är alldeles givet, att stor risk föreligger, att en del av dem kan komma att upphöra tämligen snart, om de inte få de anslag, som de varit vana att få och som de beräknat att de skulle komma att få, när föreningarna en gång i tiden bildades. Att anslagsnedsättningen kommit att verka ganska avkylande på intresset för bildande av nya tjurföreningar är, tror jag, redan konstaterat. Jag kan nämna, att i ett län bildades under 1932 nio nya tjurföreningar; under 1933 bildades där en ny tjurförening, men samtidigt upplöstes tre föreningar. Man har dock, som sagt, ännu inte kunnat till fullo konstatera verkningarna av den vidtagna beskäringen av anslaget.

Nu får ju nötboskapsaveln inte stöd från statsmakternas sida i annan form

Anslag till befrämjande av nötboskapsaveln. (Forts.)

än genom anslaget till tjurföreningarna och genom anslaget till kontrollföreningarnas verksamhet, och jag tror, att när man varit nödsakad att vidtaga begränsning, har det varit alldeles riktigt, att man dock bibehållit anslagen till dessa två viktiga verksamhetsgrenar. I övrigt har mjölkproduktionen, som vi veta, fått ett visst stöd genom de under de senare åren vidtagna åtgärderna, avseende själva mjölkpriset, men när det gäller förbättring av kreatursstocken bidrager staten inte på annat sätt än genom de här nämnda båda anslagen.

Nu kanske någon säger, att vi ju ha så stor produktion av mjölk och mejeriprodukter, att det kanske inte är så angeläget att man fortsätter med att söka förbättra kreatursstammen. Mot detta vill jag emellertid invända, att just i den tid av svårigheter, som vi nu leva i, och även om det skulle bli nödvändigt att kanske begränsa produktionen — en sak, som jag inte vill närmare gå in på — har man så mycket större anledning att söka utträna och konstatera vilka som äro de bästa djuren, för att kunna göra ett urval och behålla dem i första hand. Jag tror därför inte, att man av den anledningen, att vi ha en relativt stor produktion och måste kämpa med svårigheter för avsättningen av våra mejeriprodukter, böra gå in på en beskäring av de åtgärder, som avse att förbättra kvaliteten av vår nötkreatursstam.

Nu har det här av olika talare och senast av departementschefen framhållits, att en höjning av detta anslag skulle innebära ett sönderbrytande av det besparingsprogram, som regeringen gått in för, och jag tror, att vi alla respektera de strävanden, som av regeringen gjorts både förra året och i år att begränsa vissa utgifter, som inte ha varit eller äro alldeles nödvändiga och som man kunnat åtminstone för någon tid minska på. Det blir emellertid här närmast en avvägningsfråga, en omdömesfråga, vilka anslag man vill skära ned kraftigt, vilka man vill ta bort alldeles, vilka man vill bibehålla och vilka man vill höja. I den punkten kunna meningarna vara ganska delade. Departementschefen själv har i vissa punkter höjt anslagen. Jag tänker på anslaget till nötkreaturstuberkulosens bekämpande; där föreslår departementschefen i år en avsevärd förhöjning av det tidigare anslaget. Jag menar, att det är en omdömesfråga, på vilka punkter man anser, att de statsfinansiella skälen skola få göra sig gällande och leda till minskning av anslagen, och i vilka man anser ändamålet så behjärtansvärt, att man vill bibehålla anslaget eller eventuellt öka det.

Nu har majoriteten inom utskottet ansett, att det här är fråga om en verksamhet, som är till stor nytta, och man kan befara, att den starka beskäring, som skedde förra året, ganska snart kan leda till skadliga konsekvenser, något som, såsom jag nyss antydde, även har insetts av reservanterna. Utskotts-majoriteten har därför ansett, att man redan nu borde medge den måttliga höjning av anslaget, som här av utskottet föreslagits, och jag ber, herr talmann, att på de skäl, som jag har anfört, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Granath* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Anslag till befrämjande av nötboskapsaveln. (Forts.)

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 17—19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag till
fåravelns be-
främjande.*

Punkten 20.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att höja ordinarie reservationsanslaget till fåravelns befrämjande, nu 3,000 kronor, med 800 kronor till 3,800 kronor.

I två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 69 av herr *Bodin, Gunnar*, m. fl., och II: 133 av herr *Gardell* i Gahns m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte under nionde huvudtiteln, fåravelns befrämjande, utöver vad Kungl. Maj:t i sin proposition föreslagit bevilja ett statsunderstöd av 3,500 kronor till premiering av i enskild ägo befintliga baggar att utgå efter samma grunder som gällde vid premiering av baggar tillhörande baggföreningar.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt med avslag å motionerna I: 69 och II: 133, höja ordinarie reservationsanslaget till fåravelns befrämjande, nu 3,000 kronor, med 800 kronor till 3,800 kronor.

Herr Bodin, Gunnar: Herr talman! Den med statsmedel understödda verksamheten till fåravelns befrämjande har numera så inskränkts, att penningpris ej utgår för andra baggar än sådana tillhörande baggföreningar.

På Gotland och även annorstädes har detta medfört olägenheter. Där finns nämligen icke en enda baggförening, då dylika på grund av praktiska svårigheter ej kunnat bildas. I norra Kalmar län finnas blott 4 baggföreningar, men sistnämnda område och Gotland höra till dem, som räkna det största fårantalet inom landet i förhållande till åkerarealen.

På Gotland finnas vidsträckta arealer betesmark, som ej kunna utnyttjas till annat än fårbeta och som därför vid inskränkning i fårskötseln skulle bli värdelösa. Fårskötseln i de kargare trakterna i norra och södra delarna av Gotland representerar en betydande del av jordbrukets kontantinkomster — i vissa socknar ända till 20 å 30 procent. Det torde för dessa trakter få anses vara av största vikt, att fårskötseln bibehålles till sin omfattning och dess utöfvare uppmuntras att hålla rasrena och fullgoda baggar. Om de kontanta penningprisen utebliva, underlåta fårägarna att uppvisa sina baggar, och pre-

Anslag till fåravelns befrämjande. (Forts.)

mieringsnämnden blir icke i tillfälle att leda aveln eller lämna råd och upplysning.

Lantbruksstyrelsen har föreslagit, att statsbidrag även skulle få utgå till pris för baggar, tillhörande enskilda ägare, för undvikande av menliga följder för fårskötseln på grund av minskat intresse. Utskottet medger även, att vissa olägenheter kunna befaras, men utskottet har dock på grund av det statsfinansiella läget icke ansett sig kunna tillstyrka motionen.

För min del anser jag det i motionen begärda anslaget väl befogat, och jag ber därför att få yrka bifall till motionen.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Naturligtvis kan man säga på denna punkt liksom på alla andra, att det är av vikt att stödja modernäringen, men det förhåller sig nu så, att detta är en av de få punkter, där Kungl. Maj:t höjt anslaget. Det har tidigare utgått med 3,000 kronor, men Kungl. Maj:t har föreslagit en höjning med 800 till 3,800 kronor. Åtminstone inom utskottet ha vi ansett detta belopp i år vara tillräckligt, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Roos: Herr talman! Det fanns, som kammarens ledamöter noggsamt veta, en tid, då fåraveln icke sattes högt. Ännu år 1906 fick man i en officiell handling läsa, att det bästa vore, om man kunde bli av med hela djurslaget. Nu äro förhållandena avgjort förändrade. Starkt intresse för fåravel finnes i vida kretsar. Fåren som köttproducenter spela en ganska betydande roll. Och ullen av de svenska fåren tillgodogöres i växande omfattning.

Särskilt på Gotland är intresset för fåravel starkt utbrett, och även i Kalmar norra länsdel. För ett tiotal år sedan funnos i genomsnitt för hela landet 269 får å 1,000 inbyggare. Gotland stod främst med 720, närmast följt av Västerbottens och Kalmar län med resp. 564 och 523.

Det är, som vi i motionen yttrat, huvudsakligen vid det mindre och medelstora jordbruket, som fårskötseln i dessa landsdelar hör hemma; år 1927 tillhörde å Gotland 90 och i Kalmar län 70 procent av fåren jordbrukare med mindre än 30 hektar åker.

Staten har i flera händelser understött denna avel, bland annat genom att ställa penningmedel till förfogande för premiering av baggar, vilket ansetts vara ett synnerligen verksamt medel till åstadkommande av rasrena goda djur. Genom riksdagens beslut härutinnan förra året förklarades emellertid, att statsanslaget till premiering skulle få användas endast för baggar, vilkas ägare tillhöra baggföreningar. Detta beslut har, säger lantbruksstyrelsen, hårt drabbat fårskötseln i vissa landsdelar. Förhållandena i dessa äro — som herr Bodin nyss påpekat — ofta nog sådana, att baggföreningar svårigen kunna bildas. Och statsanslaget är dock avsett att verka för fåravelns höjande men knappast för att tvinga jordbrukare till icke nödvändiga samman slutningar. Effektiviteten får icke offras för uniformiteten.

Jordbruksutskottet synes i sak icke hava något att erinra mot det i motionen framlagda förslaget. Utskottet förklarar sig nämligen inse, att de fördelen är vidtagna inskränkningarna i statens åtgärder till fåravelns främjande kunna vålla vissa olägenheter, men i det nuvarande svåra finansiella läget anser sig utskottet icke kunna biträda motionen.

Det belopp, som i denna begäres, är 3,500 kronor. Dessa 3,500 kronor skulle betyda icke så litet för alla dessa jordbrukare å Gotland och i norra delen av Kalmar län, vilka uppföda får och därav ha en rätt betydande del av sin inkomst. Därför och med tanke på en näring, som behöves och är väl förtjänt av det stöd den kan få, vill jag uttala den förhoppningen, att kammarens leda-

Anslag till fåravelns befrämjande. (Forts.)
möter, med frångående härutinnan av förra årets riksdagsbeslut, ville vara vänliga att bifalla den av min länskamrat herr Bodin, andre vice talmannen och mig i ämnet väckta motionen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades vara med övertvägande ja besvarad.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Punkterna 22—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25.

*Allmänt
anslag till
hushållnings-
sällskapen.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för budgetåret 1934/1935 uppföra ordinarie anslaget »Allmänt anslag till hushållningssällskapen» med oförändrat belopp av 2,600,000 kronor, att fördelas mellan hushållningssällskapen i enlighet med av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkt förslag.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

1) I: 167 av herr *Gabrielsson* m. fl., likalydande med II: 318 av herr *von Seth* m. fl., vari hemställtts att riksdagen måtte besluta att såsom »Allmänt anslag till hushållningssällskapen» för budgetåret 1934/1935 i stället för äskade 2,600,000 kronor anvisa ett belopp av 3,000,000 kronor;

2) I: 164 av herr *Johansson, Johan*, likalydande med II: 343 av herr *Ryberg* m. fl., vari hemställtts, att riksdagen måtte besluta, att såsom villkor för hushållningssällskaps åtnjutande av statsbidrag från och med den 1 juli 1934 från »Allmänt anslag till hushållningssällskapen» skulle föreskrivas, att resekostnads- och traktamentsersättning icke finge utgå efter förmånligare grunder till hushållningssällskapens befattningshavare än till statens befattningshavare i samma tjänsteställning och med motsvarande tjänstgöringsförhållanden;

3) I: 165 av herr *Roos*, vari hemställtts, att riksdagen ville i skrivelse till Konungen anhålla om utredning om lämplig fördelning av allmänna anslaget till hushållningssällskapen samt, sedan dylik utredning ägt rum, om framläggande för riksdagen av förslag till ny förordning härom att träda i stället för kungl. förordningen den 18 mars 1927;

4) I: 166 av herr *Bodin, Gunnar*, likalydande med II: 325 av herr *Gardell* i Gahns m. fl., vari hemställtts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära utredning och förslag till ändring av de i förordningen den 18 mars 1927 bestämda grunderna angående fördelningen av allmänt anslag till hushållningssällskapen, att riksdagen ville besluta, att den fördelning av anslaget för en tioårsperiod, som enligt förordningen skulle göras år 1934, skulle avse endast tiden till dess riksdagen bleve i tillfälle att pröva dylikt förslag, samt att riksdagen ville bestämma, att det grundbelopp, som enligt berörda förordning skulle tillföras varje hushållningssällskap, skulle tillsvidare utgöra 20,000 kronor;

Allmänt anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

5) II: 311 av herr *Osberg*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta, att samtliga befattningshavare hos hushållningssällskap icke finge vara ledamot eller suppleant i sällskapens förvaltningsutskott, samt att utskottet måtte vidtaga den ändring i nu gällande förordning, som ett bifall till ifrågavarande hemställan nödvändiggjorde.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt med anledning av motionerna I: 167 och II: 318 för budgetåret 1934/1935 uppföra ordinarie anslaget »Allmänt anslag till hushållningssällskapen» med oförändrat belopp av 2,700,000 kronor, att fördelas mellan hushållningssällskapen i enlighet med av departementschefen tillstyrkt förslag;

2) att motionerna I: 164 och II: 343 måtte anses besvarade genom vad utskottet förut under punkten anfört;

3) att motionerna I: 165 samt I: 166 och II: 325 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

4) att motionen II: 311 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av, utom annan, herrar *Johansson* i Uppmälby, *Carl Eriksson*, *Granath*, *Dalberg*, *Olsson* i Rödningsberg, *Andersson* i Löbbo och *Andersson* i Tungelsta, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, slutande med en hemställan,

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt med avslag å motionerna I: 167 och II: 318 för budgetåret 1934/1935 uppföra ordinarie anslaget »Allmänt anslag till hushållningssällskapen» med oförändrat belopp av 2,600,000 kronor, att fördelas mellan hushållningssällskapen i enlighet med av departementschefen tillstyrkt förslag;

2) att motionerna I: 164 och II: 343 måtte anses besvarade genom vad reservanterna förut anfört;

3) att motionerna I: 165 samt I: 166 och II: 325 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

4) att motionen II: 311 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **Nilsson, August:** Herr talman! Beträffande detta anslag är situationen i år densamma som i fjol. Kungl. Maj:t begär här liksom i fjol 2,600,000 kronor att efter bestämda grunder fördelas bland hushållningssällskapen, men utskottsmajoriteten föreslår, likaledes såsom i fjol, en höjning med 100,000 kronor, således 2,700,000 kronor. Det är givetvis den ofta påpekade hänsynen till det statsfinansiella läget, som gör, att reservanterna på denna punkt följt Kungl. Maj:t och anse det vara en sak av stor vikt, att man inte överskrider det äskande, som Kungl. Maj:t har gjort. Men bortsett från denna omständighet föreligger här även en annan synpunkt, som i mitt tycke är värd att anföras.

Vi ha erfarit, hurusom statsrevisorerna anmärkt på att hushållningssällskapen inte iaktta den sparsamhet, som de kunde och borde iaktta, och vi se, att även en motion har framkommit, där man riktar denna anklagelse mot hushållningssällskapen och kräver rättelse i berörda hänseende. Gång efter annan får man tillfälle att iaktta, hurusom hushållningssällskapen — åtminstone somliga av dem — i likhet med vad som händer inom andra institutioner, som åtnjuta statsbidrag och statsunderstöd, avlöna sina tjänstemän högre än staten avlönar sina, fast de intaga en likvärdig ställning beträffande arbetsuppgifter o. d. I statsrevisorernas senaste berättelse har det särskilt an-

Allmänt anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

märkts, att hushållningssällskapens tjänstemän åtnjuta högre reseersättning eller resetraktamenten än som numera utgå till motsvarande statstjänstemän. Jag är i denna punkt nog litet skarpare i min uppfattning än utskottets reservanter och anser, att så länge hushållningssällskapen inte behaga iaktta all möjlig sparsamhet i dessa hänseenden, där de kunna iaktta sparsamhet, bör riksdagen inte på något vis höja anslaget utöver vad Kungl. Maj:t har begärt, även om statens inkomster flödade rikligare än som sker.

Jag ber med hänsyn härtill att få yrka bifall till den av herr Johansson i Uppmälby m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr Gabrielsson: När den siste ärade talaren framhöll, att icke hushållningssällskapen skulle iakttaga nödvändig sparsamhet, åberopade han en motion, som var föranledd av den erinran, som hade gjorts av statsrevisorerna.

Nu vill jag säga, att den erinran, som gjordes av statsrevisorerna, var egentligen icke menad så, att det skulle ägt rum någon misshushållning, d. v. s. att det icke hade iakttagits sparsamhet, utan den syftade på att det var så olika bestämmelser i avseende på reseersättningar och traktamenten åt tjänstemännen inom sällskapen, och att man ville ha mera likartade bestämmelser, som ju också Kungl. Maj:t tidigare har utfärdat i andra fall för en hel del mer eller mindre statsanställda tjänstemän. Därav kan man icke ovillkorligen utläsa, att hushållningssällskapen skulle på något sätt ha misshushållat, så att detta kan ju icke vara skäl för avslag till höjningen av anslaget. Reservanterna säga ju själva i sin reservation, att de anse, att det kan vålla stora svårigheter och vara till skada för hushållningssällskapens betydelsefulla verksamhet, om man icke ger dem så pass stort bidrag, att de kunna utöva sin för jordbruket så gagnrika verksamhet.

Nu har det ju varit så tidigare, att hushållningssällskapen uppburit ett anslag på 3 miljoner kronor. Det sänktes förra året på grund av besparingskommitténs förslag till 2,600,000 kronor, och lantbruksstyrelsen hade också förklarat, att man för ett år skulle kunna reda sig med det mindre beloppet. Nu föreslår emellertid i år lantbruksstyrelsen, att hushållningssällskapen skola få det högre beloppet, d. v. s. det, som utgått tidigare, 3 miljoner kronor, därför att den funnit, att hushållningssällskapen annars ej kunde på samma sätt som tidigare fullfölja sin verksamhet.

Nu kan jag bara åberopa, att på hushållningssällskapen har lagts en hel del arbeten genom den statsunderstödda verksamhet, som har föranletts av kristidsåtgärder och ävenså andra förhållanden — jag vill bara nämna de stora anslagen till nyodling och betesförbättring. Hushållningssällskapen äro skyldiga att här uppgöra alla planer utan någon som helst ersättning från statsverkets sida. De ha också blivit anlitade i hög grad för att uppgöra planer för s. k. stödlån, som utgingo förra året med 10 miljoner kronor och som komma att utgå i år, som riksdagen redan beslutit, med 8 miljoner kronor. Om man då ser t. ex. på skogsvårdsstyrelserna, ha vi ju anvisat miljonanslag till skogsvårdsåtgärder, som skola handhas av skogsvårdsstyrelserna, och samtidigt med beviljandet av dessa belopp har man även anvisat ganska avsevärda belopp för att täcka skogsvårdsstyrelsernas omkostnader. Men när hushållningssällskapen få sig pålagda en hel del nya åtgärder, anvisas intet särskilt belopp. Det har gjort, att somliga hushållningssällskap — en del ha ju kunnat klara det själva genom att anlita sina samlade fonder — kommit i ett synnerligen prekärt läge.

När det nu gäller ett så pass stort belopp som 100,000 kronor, förstår jag, att finansministern kan säga ifrån, att han icke vill vara med om det, då detta kommer att i mycket hög grad rubba budgeten. Jag och mina kamrater i

Allmänt anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

utskottet ha varit medvetna om, att man icke gärna kan öka skattebudgeten med ett så högt belopp som 100,000 kronor. Men nu har man på de senare åren och icke minst i år hittat på att föra över anslag på den s. k. kapitalökningsstaten. Vi hade anslag förut under nionde huvudtiteln för s. k. nybyggsvägar. Det har i år höjts till 150,000 kronor, men det står på kapitalökningsstaten. Det är väl då intet hinder för, om man vill rätta till den s. k. skattebudgeten, att man för över ett annat anslag på kapitalökningsstaten. Man kan ju säga, att anslagen på kapitalökningsstaten utgå av lånemedel, men anslaget i fråga har ju precis samma karaktär som anslaget till torrläggningsföretag, 6 miljoner kronor, och anslaget till skogsvårdsåtgärder, 4 miljoner kronor, vill jag minnas, och dylika. Det är ju rena bidrag, som ej återbetalas av den anslagsmottagande jordbrukaren. Man kan då även reglera ett sådant belopp på något sätt genom att man minskar ett anslag på kapitalökningsstaten. Jag skulle själv gärna vara med om att man minskade det stora anslaget på 6 miljoner med de 100,000 kronor, som begärdes av hushållningssällskapen. Jag anser deras verksamhet så pass viktig, att det icke skulle vara ur vägen, om man rättade till det på det sättet. Jag menar för den skull, att det finns mycket starka skäl, som tala för att hushållningssällskapen få denna lilla höjning av 100,000 kronor. Lantbruksstyrelsen, som är den ansvariga myndigheten härvidlag, har icke dragit sig för att föreslå en höjning till 3 miljoner kronor, och det har också motionerats om det, men utskottsmajoriteten har enat sig om att föreslå en höjning av 100,000 kronor.

Jag ber således att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **Sköld**: Det yttrades vid remissdebatten från visst håll i denna kammare, att det borde vara en bagatell för regeringen att göra en nedprutning intill 20 miljoner på de olika huvudtitlarna, och att man därigenom hade kunnat undgå ökade skatter. Det är givet, att regeringen haft klart för sig, att den icke kunde rå med detta, men om man eventuellt menade att det skulle ske på det sätt, som herr Gabriellson nu sist antydde, att det alltså bara gällde att flytta över löpande utgifter från huvudtitlarna till lånebudgeten, då kan jag ju lättare förstå avsikten, men vad som då blir kvar av sparsamheten, det har jag mycket svårt för att begripa. Från regeringens sida ha vi dock försökt upprätthålla en viss skillnad mellan löpande ordinarie utgifter, som återkomma år för år, vilka vi anse måste betalas med skattemedel, och mera tillfälliga, av krisen påkallade utgifter, som vi anse kunna tagas av lånemedel med kort amorteringstid. Jag menar, att det vore väl ändå att ställa alla principer på huvudet, om man skulle gå över till en sådan ordning, att till och med löpande utgifter för hushållningssällskapen skulle flyttas över på lånebudgeten.

Jag förstår, att efter utgången av voteringen i det förra ärendet är det icke mycket lönt att i denna kammare argumentera för sparsamhet. Jag har angivit det väsentliga av mina åsikter vid behandlingen av förra punkten, men jag vill tillägga ett par saker här.

Det är ju dock på det sättet, att det påstående, som från herr Gabriellsons sida framfördes, att hushållningssällskapen påläggas en massa nya uppgifter, som leda till ökade utgifter, är en sanning med modifikation. Först och främst skola vi komma ihåg, att genom statens indragning av anslag till olika ändamål, för vilka bidrag också ha lämnats från hushållningssällskapens sida, hava deras utgifter minskats. Vad beträffar de nya uppgifter av så att säga kristidsnatur, som tillagts hushållningssällskapen, vill jag dock påpeka, att föregående riksdag har uttalat, att därest det för vissa hushållningssällskap finnes erforderligt att få förvaltningsbidrag för tillämp-

Allmänt anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

ningen av t. ex. bestämmelserna om de nya täckdikningsanläggningarna, så skola sådana medel utanordnas. Det har nyligen på den vägen utanordnats 25,000 kronor i sådana förvaltningsbidrag, och det finns mera pengar för detta budgetår reserverade för det ändamålet. Det har likaledes reserverats eller kommer att reserveras för nästa år. Därför kan icke det argumentet ha så stor betydelse.

Vidare skulle jag vilja säga, att det är väl ändå fråga, om man på det sättet skall ge sig till att höja anslag, särskilt i ett fall som detta, då nyttan av höjningen ej är så i ögonen fallande. Det är klart, att jag inser, att om man skär ned hushållningssällskapens anslag med 400,000 kronor, skall detta medföra påkänningar. Men hur mycket reparerar jag, om jag av dessa 400,000 kronor lämnar tillbaka 100,000? Jag skall slå ut det på ett 25-tal hushållningssällskap. Vartdera skulle vid lika fördelning få 4,000 kronor. Såvitt jag emellertid fattat det, är det meningen, att dessa 100,000 kronor, som man vill öka anslaget med, skola användas efter gällande fördelningsgrunder, med resultat, att varje hushållningssällskap får sin del, oavsett sällskapets ekonomiska ställning. De 100,000 kronor, som äro av Kungl. Maj:t föreslagna utöver det gamla beloppet, 2,500,000 kronor, skola däremot fördelas efter hushållningssällskapens behov, men de extra 100,000, som här av utskottet föreslås, skola, såvitt jag förstår av skrivsättet i utskottsutlåtandet, fördelas efter de gamla grunderna med påföljd, att de icke kunna användas till hjälp särskilt för de hushållningssällskap, som ha svårigheter.

Jag menar därför, att det finns icke så stark anledning att vidtaga denna höjning, och jag tycker verkligen, att 1934 års riksdag lika väl som 1933 års bör besinna behovet av att man är återhållsam med att höja anslag, och därför bör kammaren bifalla reservationen.

Herr Gabrielsson: Jag har naturligtvis icke menat, att detta anslag till hushållningssällskapen skulle överföras på kapitalökningsstaten för lånemedel, men jag ville bara draga fram såsom exempel, att man kan föra över från nionde huvudtiteln anslaget till nybyggesvägar, som ju är ett direkt bidrag utan återbetalningsskyldighet, att man kan göra det t. ex. i fråga om anslaget till byggande av vägar på enskilda skogar och att man kan på lånestaten uppföra anslag för uppmonterandet av vedeldningspannor m. m. Det är klart, att då skulle också finansministern, som ju räknar bra, kunna föra över detta anslag att täckas av lånestatsmedel i stället. Visserligen skall det amorteras, men för att få budgeten att gå ihop ha vi icke tänkt oss, att man skulle belasta den ytterligare, utan man skulle i stället på något annat håll kunna göra en motsvarande besparing, något, som vi vid ett senare tillfälle kunna återkomma till, t. ex. genom att minska anslaget som utgår under nionde huvudtiteln till torrlägningsföretag med 100,000 kronor.

Herr statsrådet Wigforss: Jag behöver icke tillägga mycket till vad jordbruksministern sagt. Jag vill endast erinra om att då det gäller att göra upp en riksstat, kan man naturligtvis ha och har helt naturligt mycket delade meningar om de olika anslagens relativa nytta, och därför visar det sig, skulle jag tro, för varje regering, att den enda linje, man kan gå efter, då man vill hålla utgifterna nere, är att räkna varje huvudtitel för sig. Om man icke vill öka staten över lag, får man gå ut från att alla huvudtitlar skola hållas inom sina gamla gränser, om man icke har alldeles speciella skäl till undantag. När denna riksstat skulle göras upp, var också utgångspunkten den, att ingen huvudtitel fick stiga utöver vad den var förra året, om icke alldeles speciella skäl kunde anföras. Jag behöver ej erinra kammaren om att fjärde

Allmänt anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

huvudtiteln stigit på grund av, som man ansåg, speciella skäl. Men när man — jag ber om ursäkt, att jag erinrar därom — från regeringens sida i höstas öppet uttalade den åsikten, att målet för budgetarbetet beträffande detta års statsverksproposition måste vara att hålla statsverkspropositionens alla utgifter inom de gamla gränserna, att man icke vågade ställa sin sparsamhetsförhoppning så högt, att man trodde, att man skulle komma väsentligt eller ens något under förra årets budget, hördes — om jag vill uttrycka mig milt — ett ganska bestämt ogillande inom den offentliga opinionen just från de kretsar, vilkas representanter här i dag ha talat för högre anslag. Då ansågs det vara ett alldeles för lågt mål att sätta för sig, att söka hålla utgifterna inom de gamla gränserna. Det är beklagligt, att här i denna kammare i dag skall saknas representanterna för den mycket framträdande opinion, som på hösten uttalade sig för ytterligare sänkningar och som ännu i remissdebatten mycket starkt gävo uttryck för dessa åsikter.

Detta är endast allmänna argument, därför att det finnes ingen möjlighet att avgöra, huruvida dessa 100,000 kronor icke skulle kunna ges ut mot att man på någon annan punkt av budgeten sparade in lika mycket. Men jag har verkligen ansett, att man inom de olika utskotten, när de olika huvudtitlarna behandlas, om man i ett läge som det nuvarande anser det skäligt att höja ett anslag på någon punkt, har en viss skyldighet att se till, att en motsvarande besparing sker, icke på en punkt, som gäller *andra* intressen, utan på en punkt, som rör ett intresse, som står det nära, för vilket man vill höja anslaget. Hade jordbruksutskottet kommit fram med förslag, där det till gengäld mot dessa höjningar hade kunnat anföras skäl för sänkning på andra punkter, skulle jag åtminstone för min del varit tillfreds. Jag vet ej, om jordbruksministern, som representerar den större speciella sakkunskapen, icke ändå kunnat ha åtskilligt att säga om den saken, men från de synpunkter, finansministern representerar, hade målet varit nått, att hålla huvudtiteln inom den gamla ramen. Den väg, som herr Gabrielsson anvisade, är, som ju var och en förstår, oframkomlig. Det är nödvändigt att hålla en gräns mellan vad som är löpande utgifter och vad som är utgifter för kapitalökning. Man kan tvista om huruvida en kapitalökning nödvändigtvis skall vara av sådan natur, att den ger inkomster i pengar, men den måste vara av sådan natur, att den ger en varaktig nyttighet. Den gränsen tror jag det är alla skäl att söka bibehålla, och under sådana förhållanden är den väg, herr Gabrielsson anvisade, ej framkomlig, och i alla händelser, om den varit framkomlig, borde det ha varit jordbruksutskottets skyldighet att anvisa, på vilken punkt en sådan överflyttning skulle ägt rum. När det icke varit fallet, vill jag, i olikhet mot jordbruksministern, som ansåg voterings utgång i den sextonde punkten innebära ett liknande beslut här, hoppas, att kammaren i denna punkt följer reservationen.

Herr Bodin, Gunnar: De grunder, varefter anslagen till hushållningssällskapen fördelas mellan de olika sällskapen, ha upprepade gånger varit föremål för anmärkningar.

Senast föreligger en framställning från Gotlands läns hushållningssällskap, som den 30 september 1933 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte vid utgången av innevarande tioårsperiod taga under övervägande frågan om ändrade grunder för fördelningen.

För vissa mindre hushållningssällskap, särskilt Gotlands läns, ha dessa fördelningsgrunder kommit att verka synnerligen ofördelaktigt och orättvist. Vad som framför allt verkar ogynnsamt för Gotland är fördelningsgrunden »efter den övriga folkmängden». Hushållningssällskapen ha ej någon större verk-

Allmänt anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

samhet bland de här avsedda folkgrupperna, men de sällskap, som ha stora städer och en talrik industribefolkning inom sina områden, tillföras genom denna beräkningsgrund avsevärda belopp till förfång för län, där jordbruket är den dominerande näringen.

För mera vittgående ändringar i grunderna för anslaget fördelning torde möjligen erfordras närmare utredning genom Kungl. Maj:ts försorg. En något rättvisare fördelning skulle dock kunna vinnas, om grundbeloppet, som nu utgår med 10,000 kronor till varje hushållningssällskap, höjdes till 20,000 kronor, vilket jag föreslagit i min motion, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Gabrielsson: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Detta grundbelopp blev ju beslutat, när hushållningssällskapen antogo sina nya stadgar för icke så många år sedan. Man hade då kommit till den bestämda uppfattningen, att det behövdes ett visst grundbelopp, men icke att man skulle öka det till det dubbla, som nu föreslås från Gotland. Om man tänker sig, att det skall ökas till 20,000 kronor, får man komma ihåg, att hela Gotlands län icke är större än ett par socknar i Norrland. Om man ger ett så stort grundbelopp till ett så litet län, är det klart, att då förtryckes hela tilldelningen i övrigt, och jag tror, att detta grundbelopp på 10,000 kronor i förhållande till folkmängden är det mest lämpliga.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att i avseende på den nu ifrågavarande punkten förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Johansson i Uppmälby m. fl. vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle bifalla motionen I: 166. Herr förste vice talmannen anförde vidare, att med anledning av vad sålunda yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje moment av utskottets hemställan.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen beträffande de i fråga om mom. 1 framställda yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i motsvarande del av herr Johanssons i Uppmälby m. fl. reservation; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Eriksson, Carl*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten 25 mom. 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i motsvarande del av den av herr Johansson i Uppmälby m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda upp-

Allmänt anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

maningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

På därefter gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. 2 hemställt.

Sedermera gjordes enligt de yrkanden, som framställdes rörande mom. 3, propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionen I: 166; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på gjord proposition utskottets hemställan i mom. 4.

Punkterna 26—38.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 39.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för uppehållande av svenska betes- och vallföreningens verksamhet anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra anslag av 73,500 kronor.

Anslag till svenska betes- och vallföreningen.

I två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 173 av herr *Gabrielsson* m. fl. och II: 312 av herr *Hagman* m. fl., hade hemställts, att riksdagen på extra stat under nionde huvudtiteln ville bevilja det av lantbruksstyrelsen för budgetåret 1933/1934 tillstyrkta anslaget av 80,200 kronor för upprätthållandet av svenska betes- och vallföreningens verksamhet, innebärande detta en ökning i jämförelse med löpande budgetår av 6,700 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågakvarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt motionerna I: 173 och II: 312 för uppehållande av svenska betes- och vallföreningens verksamhet anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra anslag av 80,200 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Johansson* i Uppmälby, *Carl Eriksson*, *Granath*, *Dalberg*, *Olsson* i Rödningsberg, *Andersson* i Löbbo och *Andersson* i Tungelsta ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt med avslag å motionerna I: 173 och II: 312 för uppehållande av svenska betes- och vallföreningens verksamhet anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra anslag av 73,500 kronor.

Herr Nilsson, August: Herr talman! I denna punkt har utskottsmajoriteten utöver det av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsbeloppet tillstyrkt en ökning av 6,700 kronor.

Detta belopp är visserligen i och för sig inte så stort, men jag för min del och de reservanter, som förefinnas under denna punkt — och väl åtskilliga andra med oss, tänker jag — äro av den meningen, att vi inte vilja på någon punkt gå utöver vad Kungl. Maj:t har äskat utan vilja hålla budgeten och vår huvudtitel inom den angivna gränsen. Vidare finna vi, att de motiv, som ha anförts för denna ökning, äro mycket underhaltiga eller i varje fall sådana, att de icke borde förleda kammaren till att bifalla förslaget om ök-

Anslag till svenska betes- och vallföreningen. (Forts.)
ning av anslaget. Av dessa 6,700 kronor skulle ett belopp av 500 kronor utgå såsom ålderstillägg till en tjänsteman hos betes- och vallföreningen, en tjänsteman, som icke har full sysselsättning där utan jämväl är lärare vid Ultuna lantbruksinstitut och sålunda delvis har avlöning från Ultuna. Vidare skulle ett mindre belopp utgå såsom ålderstillägg åt en annan befattningshavare. Ytterligare skulle 2,500 kronor anslås åt den förstnämnde befattningshavaren, så att han kunde bli helt sysselsatt inom ifrågakvarande förening. Detta innebär således en mindre organisationsförändring i föreningens verksamhet. Resten av beloppet skulle användas dels för att täcka befattningshavares resekostnader och dels för att utöka föreningens försöksverksamhet i någon mindre mån.

Det synes mig uppenbart, att dessa merutgifter inte äro ovillkorligen nödvändiga. Ha de två befattningshavarna kunnat leva föregående år utan dessa ålderstillägg, torde de kunna göra det nästa år också. Därtill kommer, att nu ligger på bordet ett vidlyftigt förslag, utarbetat av sakkunniga, till omorganisation och revidering av hela försöksverksamheten, både den lokala och den centrala, såväl den, som omhänderhas av centralanstalten för försöksodling på jordbruksområdet, som den centrala ledningen för visst slags försöksodling, som skötes av betes- och vallföreningen. Det brukar vara en regel, som man inte gärna går ifrån, att när ett förslag på uppdrag av Kungl. Maj:t har utarbetats och så snart står inför avgörandet, man då inte vidtar sådana förändringar inom förvaltningen på vederbörande område, i det här fallet inom denna statsunderstödda förening, utan att man låter det förbliva vid det nuvarande tillståndet, tills saken blivit prövad i hela sitt sammanhang. Om det hade varit statsutskottet, som hade behandlat en sådan sak som denna, är jag övertygad om att det icke där hade kommit i fråga, att en sådan utökning blivit tillstyrkt. Men jordbruksutskottet är ett älskvärt känslotänkande utskott, svagt för sina speciella synpunkter, och har inte de strängare principer, som statsutskottet följer.

På grund av de anförda skälen ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets förslag och bifall till den av herr Johansson i Uppmälby med flera avgivna reservationen, som fogats vid denna punkt.

Herr **Gabrielsson**: Jag tror, att alla, som sysslat med jordbruk, veta vilken ofantlig betydelse beteskulturen har, hur den har utvecklats och hur man kan spara på utgifter genom att, i stället för att importera ett dyrbart kraftfoder, få i ordning betesmarker, som ge ett betydligt bättre resultat, än om man skall köpa kraftfoder för att få upp samma mjölkavkastning. Jag tror också, att alla äro medvetna om att svenska betes- och vallföreningen i det hänseendet har utfört ett synnerligen värdefullt arbete, och jag kan även hänvisa till vad lantbruksstyrelsen i det fallet har anført. Budgetåret 1932/1933 fick betes- och vallföreningen 87,000 kronor, men anslaget har sedermera sänkts. Nu anser åtminstone lantbruksstyrelsen, att det är alldeles nödvändigt, att föreningen får de där 6,700 kronorna för de ändamål, som den föregående talaren har omtalat. Dessutom anser jag beloppet vara synnerligen viktigt för att föreningen skall kunna fortsätta sin verksamhet uppe i Norrland.

Det är dessa skäl, som gjort, att jordbruksutskottets majoritet ansett sig kunna förorda vad lantbruksstyrelsen har hemställt om, och jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet **Sköld**: Det förslag till höjning av anslaget till svenska betes- och vallföreningen, som utskottet här kommit med, gäller ju ett litet

Anslag till svenska betes- och vallföreningen. (Forts.)

belopp. Men jag får för min del säga, att jag ur budgetär synpunkt måste betrakta denna höjning såsom den betänkligaste av alla de höjningar, som utskottet föreslagit i det nu föredragna utlåtandet.

Kammarens ledamöter skola ändå erinra sig, att vid det stora besparingsarbetet till föregående års riksdag en generell nedsättning med 15 procent företogs å anslagen till olika statsunderstödda föreningar. Var och en förstår ju, att om man nu höjer anslaget på denna enstaka punkt, är det fullständigt omöjligt att i fortsättningen bibehålla nedskärningen beträffande övriga föreningar, utan de komma allesamman att med fog kunna göra gällande, att de böra få sina anslag ökade lika väl som svenska betes- och vallföreningen. Visserligen är jag den förste att erkänna, att det är en ytterligt nyttig och nödvändig uppgift, som denna förening har sig förelagd, men det kan man säkerligen säga om det stora flertalet av de föreningar, som åtnjuta statsunderstöd. Följden av ett bifall till utskottets hemställan vore emellertid inte endast, att det blir omöjligt att hålla emot ökningar av anslagen till de statsunderstödda föreningarna, det blir också omöjligt att hålla emot, när det gäller de statliga institutionerna. Jag har ju en erfarenhet, som kan sägas vara rätt bitter, av hur svårt det är att göra nedskärningar av anslag, och hur ofta har det inte förekommit, att till mig vänt sig representanter för statens egna institutioner, som ansett sig nödsakade att begära högre statsbidrag. Jag har då sagt: »Det går inte, vi kunna inte av statsfinansiella skäl gå med därpå.» Och då svara de: »Ja, men representanter för föreningar och sådana institutioner, som inte äro rent statliga utan endast statsunderstödda men som ha ungefär samma uppgifter som vi, de springa i trapporna i kanslihuset, de springa i trapporna i riksdagen, de kunna inverka på kamrarnas ledamöter och ha helt andra möjligheter att göra sin rätt gällande än vi.» Om man skall upprätthålla någon rättvisa, när det gäller statens stöd åt de olika institutionerna, går det inte att plocka ut en enstaka förening, som här har skett, och bevilja den ökat anslag.

Jag vill dessutom påpeka det uppseendeväckande faktum, att mer än hälften av den anslagsökning, som man här föreslagit, går till löneförhöjning för en befattning, som redan existerar inom föreningen. Från hur många håll i statsförvaltningen komma icke berättigade krav från tjänstemän på förbättrad löneställning, som i det nuvarande statsfinansiella läget måste avvisas? Och då kommer man här utan vidare och föreslår 3,000 kronors löneförhöjning. Det blir fullkomligt hopplöst att försöka hålla de löpande statsutgifterna nere, om man på detta sätt lyssnar till låt vara stor vältalighet från enskilt håll. Jag hoppas verkligen, att kammaren på denna punkt inte skall vältra stora stenar i vägen för nästa års budgetarbete.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Eriksson, Carl*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten 39, röstar

Ja;

Anslag till svenska betes- och vallföreningen. (Forts.)
Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Punkterna 40 och 41.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till Sveriges pomologiska förening.

Punkten 42.

Under punkten 77 av nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till understöd åt Sveriges pomologiska förening för dess verksamhet under 1934 anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra anslag av 10,000 kronor.

I en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 320, av herr *Pettersson* i Dahl m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte vidkommande anslaget under nu förevarande punkt anslå ett belopp av 12,000 kronor till pomologiska föreningen.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionen II: 320, i vad den rörde anslaget under förevarande punkt, till understöd åt Sveriges pomologiska förening för dess verksamhet under 1934 anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra anslag av 10,000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Tjällgren* och herr *Pettersson* i Rosta, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till det yrkande, som framställts i motionen II: 320, till understöd åt Sveriges pomologiska förening för dess verksamhet under 1934 anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra reservationsanslag av 12,000 kronor.

Herr **Tjällgren**: Efter den utgång voteringen under punkt 39 fick, lär det väl inte föreligga så stora möjligheter att kunna få igenom reservationen, men jag ber i alla fall att få yrka bifall till densamma.

Herr **Gabrielsson**: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till befrämjande av avsättningen av svensk frukt.

Punkten 43.

Under punkten 78 av nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till befrämjande av avsättningen av svensk frukt anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra reservationsanslag av 4,000 kronor.

Anslag till befrämjande av avsättningen av svensk frukt. (Forts.)

I en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 320, av herr *Pettersson* i Dahl m. fl., hade vidkommande anslaget under förevarande punkt hemställts, att riksdagen måtte besluta anslå ett belopp av 6,000 kronor att utgå till reklam för svensk frukt.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionen II: 320, i vad den rörde anslaget under förevarande punkt, till befrämjande av avsättningen av svensk frukt anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra reservationsanslag av 4,000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Tjällgren* och *Pettersson* i Rosta, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till det yrkande, som framställts i motionen II: 320, till befrämjande av avsättningen av svensk frukt anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra reservationsanslag av 6,000 kronor.

Herr Tjällgren: Av samma skäl, som jag nyss anförde, skall jag inte heller på denna punkt ingå på någon längre utläggning utan i all korthet yrka bifall till reservationen.

Herr Gabrielsson: Jag ber att av samma skäl helt kort få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 44—57.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 152, angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppskov i vissa fall med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av två bostadslägenheter vid veterinärhögskolan;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avyttring av statens järnvägar tillhöriga andelar i samfälligheter till Kingstads m. fl. byars skifteslag i Söderala socken;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar; samt

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av arrendet för arrendelotten Brostugan å kronoparken Klövdala i Kalmar län.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 127, 133, 134, 141, 146, 147, 149 och 152 blevo desamma på begäran bordlagda.

Herr *Nordborg* väckte en motion, nr 305, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen den 15 juni 1922.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 49, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av vissa utbildningskurser för f. d. fast anställt manskap vid försvarsväsendet.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1934 den 23 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

revisorer:

vid kontoret i Göteborg

herr <i>Dahlström, A.</i> , expeditionsföreståndare, Göteborg,	med 31 röster,
» <i>Rodhe, C. W.</i> , överstelöjtnant, Göteborg,	» 31 » ,
» <i>Hjort, Gustaf</i> , direktör, Göteborg,	» 31 » ,
» <i>Andersson, Emil</i> , lantbrukare, Järnbrott,	» 31 » ;

vid kontoret i Malmö

herr <i>Persson, Alfred</i> , lantbrukare, Vadensjö,	med 31 röster,
» <i>Lundgren, Axel</i> , redaktör, Malmö,	» 31 » ,
» <i>Hultgren, Anton</i> , landstingsman Reslöv, Marieholm,	» 31 » ,
» <i>Weibull, Alexander</i> , lantbrukare, Sofieholm, Kulladal,	» 31 » ;

vid kontoret i Falun

herr <i>Olsson, Ahlmans Olof</i> , f. d. riksdagsman, Insjön,	med 31 röster,
» <i>Minör, P. A.</i> , landstingsman, Falun,	» 31 » ,
» <i>Eronn, A.</i> , f. d. riksdagsman, Leksand,	» 31 » ,
» <i>Eriksson, Ollas E.</i> , f. d. riksdagsman, Fors station,	» 31 » ;

vid kontoret i Gävle

herr <i>Hellström, H.</i> , kapten, Gävle,	med 31 röster,
» <i>Lindblom, Edw.</i> , handlande, Gävle,	» 31 » ,
» <i>Nyberg, N. A.</i> , trävaruhandlare, Gävle,	» 31 » ,
» <i>Törnfeldt, Erik</i> , redaktör, Gävle,	» 31 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Gyllenswärd, Ernst</i> , lantbrukare, Fågelsång, Vaxtorp,	med 31 röster,
» <i>Svensson, Gustav</i> , skomakaremästare, Slöinge,	» 31 » ,
» <i>Nilsson, C. L.</i> , landstingsman, Olofsbo, Falkenberg,	» 31 » ,
» <i>Andersson, Janne</i> , byggmästare, Falkenberg,	» 31 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Törner, A.</i> , direktör, Härnösand,	med 31 röster,
» <i>Hesse, Samuel</i> , advokat, Härnösand,	» 31 » ,
» <i>Hallin, Erik</i> , landstingsman, Örnköldsvik,	» 31 » ,
» <i>Carlsson, E.</i> , ekonomichef, Sollefteå,	» 31 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Johansson, Edvard</i> , landstingsman, Häradsköp, Skillingaryd,	med 31 röster,
» <i>Andrén, Fredrik</i> , ingenjör, Jönköping,	» 31 » ,
» <i>Petersson, J. Aug.</i> , landstingsman, Huskvarna,	» 31 » ,
» <i>Fors, N.</i> , ekonomichef, Jönköping,	» 31 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Nilsson, V.</i> , ekonomichef, Kalmar,	med 31 röster,
» <i>Modèr, Seth</i> , handlande, Mönsterås,	» 31 » ,
» <i>Olsson, John</i> , skräddare, Kalmar,	» 31 » ,
» <i>Wirell, Emil</i> , sekreterare, Kalmar,	» 31 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Appelkvist, Caspar</i> , handelsföreståndare, Ronneby,	med 31 röster,
» <i>Kloo, O.</i> , f. d. riksdagsman, Karlskrona,	» 31 » ,
» <i>Bergdahl, Axel</i> , kamrer, Karlskrona,	» 31 » ,
» <i>Thorsell, Carl</i> , kamrerare, Ronneby,	» 31 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Svensson, Johan</i> , lantbrukare, Heljetorp, Väse,	med 31 röster,
» <i>Ferm, E. D.</i> , lantbrukare, Skåre,	» 31 » ,
» <i>Flognfjäll, G.</i> , f. d. riksdagsman, Flogned,	» 31 » ,
» <i>Johansson, Henning</i> , landstingsman, Hygn, Visnums-Kil,	» 31 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Svensson, M.</i> , kontorsbiträde, Kristianstad,	med 31 röster,
» <i>Larsson, Nils</i> , lantbrukare, Karstad, Österslöv,	» 31 » ,
» <i>Berglund, Allan</i> , landstingskamrer, Kristianstad,	» 31 » ,
» <i>Åkesson, J. A.</i> , f. d. riksdagsman, Raskarum, S:t Olof,	» 31 » ;

vid kontoret i Linköping

herr <i>Träff, J. A.</i> , f. d. riksdagsman, Mjölby,	med 31 röster,
friherre <i>Hermelin, Gösta</i> , Ulvåsa,	» 31 » ,
herr <i>Hanzén, J.</i> , redaktör, Linköping,	» 31 » ,
» <i>Rydén, C.</i> , järnvägskontrollör, Linköping,	» 31 » ;

vid kontoret i Luleå

herr <i>Bäckström, Amandus</i> , kommissionär, Öjebyn,	med 31 röster,
» <i>Sandström, Robert</i> , handlande, Gammelstad,	» 31 » ,
» <i>Groth, Gustaf</i> , konsul, Luleå,	» 31 » ,
» <i>Svedberg, Albin</i> , rektor, Boden,	» 31 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr <i>Wallin, Erik</i> , handelsföreståndare, Lidköping,	med 31 röster,
» <i>Andersson, Justus</i> , kommunalordförande, Karlsborg,	» 31 » ,
» <i>Kjeldorff, I. W.</i> , handlande, Delebäck, Hova,	» 31 » ,
» <i>Björk, Gotthard</i> , redaktör, Mariestad,	» 31 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr <i>Eriksson, Karl</i> , f. d. riksdagsman, Lundby, Okna,	med 31 röster,
» <i>Lagerbäck, E. A.</i> , kassör, Norrköping,	» 31 » ,
» <i>Eriksson, Josef</i> , f. d. riksdagsman, Finspång,	» 31 » ,
» <i>Jonsson, Edvard</i> , inspektor, Fiskeby,	» 31 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr <i>Carlsson, E. G.</i> , nämndeman, Katrineholm,	med 31 röster,
» <i>Juhlin, Ragnar</i> , lantbrukare, Ellesta, Vrena,	» 31 » ,
» <i>Granath, E. A.</i> , lantbrukare, Kälkesta, Jönåker,	» 31 » ,
» <i>Hedin, Karl</i> , ingenjör, Kärrobo, Nyköping,	» 31 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Gustafsson, Gid.</i> , redaktör, Sundsvall,	med 31 röster,
» <i>Karlsson, Rob.</i> , f. d. riksdagsman, Gasabäck, Söråker,	» 31 » ,
» <i>Ågren Hugo</i> , förste bokförare, Kubikenborg,	» 31 » ,
» <i>Hedqvist, P. L.</i> , landstingsman, Fagervik,	» 31 » ;

vid kontoret i Umeå

herr <i>Lagerkvist, Emil</i> , f. d. riksdagsman, Umeå,	med 31 röster,
» <i>Karlsson, N.</i> , nämndeman, Tavelnsjö,	» 31 » ,
» <i>Conradson, R.</i> , apotekare, Nordmaling,	» 31 » ,
» <i>Lilja, G. H.</i> , tågmästare, Vännäs,	» 31 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Tapper, K.</i> , kassör, Uppsala,	med 31 röster,
» <i>Ekstrand, Åke</i> , e. o. hovrättsnotarie, Uppsala,	» 31 » ,
» <i>Norén, K.</i> , vattenrättsnämndeman, Häggeby,	» 31 » ,
» <i>Wahlstedt, Uno</i> , bagare, Uppsala,	» 31 » ;

vid kontoret i Visby

herr <i>Karlström, Hugo</i> , f. d. riksdagsman, Mörby, Vestkinde,	med 31 röster,
» <i>Engström, Herman</i> , landstingsman, Slite,	» 31 » ,
» <i>Hansén, Th.</i> , f. d. riksdagsman, Bondsarve,	» 31 » ,
» <i>Lindstedt, P. S.</i> , handlande, Klintehamn,	» 31 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Sjölin, Bengt</i> , ingenjör, Trollhättan,	med 31 röster,
» <i>Kjerrulf, E. A.</i> , godsägare, Vänersborg,	» 31 » ,
» <i>Lundgren, Anton</i> , poliskonstapel, Vänersborg,	» 31 » ,
» <i>Carlsson, Herman</i> , f. d. riksdagsman, Herrljunga,	» 31 » ;

vid kontoret i Västerås

herr <i>Johansson, K.</i> , lantbrukare, Vretberga, Medåker,	med 31 röster,
» <i>Landstätt, R.</i> , kamrer, Västerås,	» 31 » ,
» <i>Andersson, Fr. O.</i> , fjärdingsman, Hallstahammar,	» 31 » ,
» <i>Sjöfält, Karl</i> , sekreterare, Västerås,	» 31 » ;

vid kontoret i Växjö

herr <i>Ljungkvist, J. M.</i> , garvare, Växjö,	med 31 röster,
» <i>Johansson, G. W.</i> , landstingsman, Östad, Täckaregård, Växjö,	» 31 » ,
» <i>Hultin, Gustaf</i> , lokomotivförare, Älmhult,	» 31 » ,
» <i>Rydström, Eric</i> , f. d. riksdagsman, Vråen, Lidnäs,	» 31 » ;

vid kontoret i Örebro

herr <i>Åqvist, Torsten</i> , direktör, Örebro,	med 31 röster,
» <i>Molin, C. A.</i> , f. d. riksdagsman, Aspa,	» 31 » ,
» <i>Fromell, A. R.</i> , kontorschef, Örebro,	» 31 » ,
» <i>Karlsson, Johan</i> , landstingsman, Björkmo, Granbergssdal,	» 31 » ;

* vid kontoret i Östersund

herr <i>Henriksson, Henrik</i> , d. y., disponent, Offne, Trångsviken,	med 31 röster,
» <i>Nilsson, Nils</i> , lantbrukare, Tullus, Nälden,	» 31 » ,
» <i>Anner, Wilhelm</i> , redaktör, Östersund,	» 31 » ,
» <i>Holm, Sigurd</i> , typograf, Östersund,	» 31 » ;

suppleanter:

[vid kontoret i Göteborg

herr <i>Eneroth, Ture</i> , arrendator, Högen, Jonsered,	med 28 röster,
» <i>Hedvall, Julius</i> , f. d. riksdagsman, Göteborg,	» 27 » ,
» <i>Fagerberg, J. A.</i> , spårvägskonduktör, Göteborg,	» 26 » ,
» <i>Carlbring, Einar</i> , disponent, Göteborg,	» 25 » ;

vid kontoret i Malmö

herr <i>Jensen, Christian</i> , f. d. riksdagsman, Lund,	med 28 röster,
» <i>Ryding, Nils</i> , rådman, Malmö,	» 27 » ,
» <i>Persson, Olof</i> , landstingsman, Munkarp,	» 26 » ,
» <i>Thomasson, G.</i> , lantbrukare, Hejdeholm, Hurva,	» 25 » ;

vid kontoret i Falun

herr <i>Wikander, L. E.</i> , ingenjör, Morgårdshammar,	med 28 röster,
» <i>Maritz, Per</i> , kommunalordförande, Leksand,	» 27 » ,
» <i>Smedh, Herman</i> , f. d. riksdagsman, Bergkarlås, Mora Noret,	» 26 » ,
» <i>Larsson, Liss Olof</i> , landstingsman, Leksand,	» 25 »

vid kontoret i Gävle

herr <i>Norell, J. A.</i> , fabrikör, Söderhamn,	med 28 röster,
» <i>Carlsson, Pontus</i> , målaremästare, Gävle,	» 27 » ,
» <i>Krona, Emil</i> , järnvägstjänsteman, Hudiksvall,	» 26 » ,
» <i>Åberg, P. E.</i> , hemmansägare, Sjöckalla, Bergby,	» 25 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Lindblad, H. F.</i> , folkskollärare, Sibbarp,	med 28 röster,
» <i>Bohlers, K.</i> , lantbrukare, Bol, Vessigebro,	» 27 » ,
» <i>Persson, P.</i> , f. d. riksdagsman, Tofta,	» 26 » ,
» <i>Bengtsson, Gustaf</i> , handelsarbetare, Halmstad,	» 25 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Lindeborg, J.</i> , kamrer, Härnösand,	med 28 röster,
» <i>Lidström, P.</i> , f. d. riksdagsman, Häxmon, Ådalsliden,	» 27 » ,
» <i>Fahlén, Verner</i> , lantbrukare, Nordanåker, Nyland,	» 26 » ,
» <i>Sundström, O. W.</i> , sågverksarbetare, Kramfors,	» 25 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr	<i>Karlsson, Anton</i> , järnarbetare, Jönköping,	med 28 röster,
	<i>Svensson, Johan</i> , nämndeman, Fällinge, Smålandsstenar,	» 27 » ,
»	<i>Svensson, Anton</i> , landstingsman, Pershult, Jönköping,	» 26 » ,
	<i>Boman, Rudolf</i> , lantbrukare, Kieryd, Vireda,	» 25 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr	<i>Ander, E.</i> , lasarettssyssloman, Kalmar,	med 28 röster,
»	<i>Thoren, Philip</i> , konduktör, Kalmar,	» 27 » ,
»	<i>Lindberg, Frits</i> , glasslipare, Nybro,	» 26 » ,
»	<i>Olsson, Edv.</i> , f. d. riksdagsman, Borgholm,	» 25 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr	<i>Andersson, Anton</i> , vaktmästare, Karlskrona,	med 28 röster,
»	<i>Klemedtson, Nils</i> , lantbrukare, Merserum,	» 27 » ,
»	<i>Dahl, Aug.</i> , häradsdomare, Svängsta,	» 26 » ,
»	<i>Nelson, Nels</i> , Ekengård, Ysarne,	» 25 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr	<i>Eriksson, E. G.</i> , f. d. riksdagsman, Västbro, Värmlandsbro,	med 28 röster,
»	<i>Eliesson, Efraim</i> , ekonomichef, Karlstad,	» 27 » ,
»	<i>Andersson, C. W.</i> , lantbrukare, Löved, Forshaga,	» 26 » ,
»	<i>Wennberg, G. W.</i> , kassör, Skoghall,	» 25 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr	<i>Widén, Edvin</i> , överlärare, Vinslöv,	med 28 röster,
»	<i>Jeppsson, Emil</i> , landstingsman, Haraberga, Broby,	» 27 » ,
»	<i>Vestesson, Victor</i> , nämndeman, Ivetofta, Bromölla,	» 26 » ,
»	<i>Jönsson, Sven</i> , f. d. riksdagsman, Fridhill, Lövestad,	» 25 » ;

vid kontoret i Linköping

herr	<i>Danckwardt-Lillieström, Gösta</i> , kassör, Linköping,	med 28 röster,
»	<i>Sköld, Carl</i> , redaktör, Linköping,	» 27 » ,
»	<i>Hallendorff, Joh.</i> , f. d. landstingsman, Gerstorp, Linköping,	» 26 » ,
»	<i>Johnsson, Robert</i> , överassistent, Linköping,	» 25 » ;

vid kontoret i Luleå

herr	<i>Lantz, E. P.</i> , f. d. landstingsman, Luleå,	med 28 röster,
»	<i>Wallin, Levi</i> , handlande, Boden,	» 27 » ,
»	<i>Johansson, Anders</i> , landstingsman, Esnäs,	» 26 » ,
»	<i>Widlund, O.</i> , rådman, Luleå,	» 25 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr	<i>Fredberg, G. M.</i> , fabrikör, Finnerödja,	med 28 röster,
»	<i>Öster, Ernst</i> , lantbrukare, Fagersanna,	» 27 » ,
»	<i>Sundström, Walter</i> , folkskollärare, Skövde,	» 26 » ,
»	<i>Sundén, Carl</i> , lantbrukare, Hova,	» 25 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr	<i>Frost, G. F.</i> , f. d. riksdagsman, Norrköping,	med 28 röster,
»	<i>Svantesson, Samuel</i> , nämndeman, Torp, Vånga,	» 27 » ,
»	<i>Cederstrand, Th.</i> , handlande, Norrköping,	» 26 » ,
»	<i>Ljungberg, A. J.</i> , förste lärare, Norrköping,	» 25 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr Larsson, Arvid, murare, Katrineholm,	med 28 röster,
» Smedberg, Harald, direktör, Nyköping,	» 27 » ,
» Boman, Axel, lantbrukare, Gnesta,	» 26 » ,
» Berger, C. O., folkskollärare, Stigtomta,	» 25 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr Nilsson, B., lantbrukare, Skedvik, Attmar,	med 28 röster,
» Modin, Helmer, kapten, Sundsvall,	» 27 » ,
» Berggren, Tord, kamrer, Sundsvall,	» 26 » ,
» Kahlin, E., fanjunkare, Sundsvall,	» 25 » ;

vid kontoret i Umeå

herr Jonsson, Rudolf, lantbrukare, Stöcksjö,	med 28 röster,
» Grahnen, Alfr. A:son, landstingsman, Granö,	» 27 » ,
» Eriksson, Frans, landstingsman, Bureå,	» 26 » ,
» Jonsson, P. L., hemmansägare, Sävar,	» 25 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr Bengtsson, E., lantbrukare, Gunnarsbo, Lövsta bruk,	med 28 röster,
» Eriksson, C. J., landstingsman, Rosenhill, Almunge,	» 27 » ,
» Andersson, T. P. E., bokbindare, Uppsala,	» 26 » ,
» Samzelius, J. A. T., andre bibliotekarie, Uppsala,	» 25 » ;

vid kontoret i Visby

herr Palmqvist, K. V., nämndeman, Bomarve, Bander,	med 28 röster,
» Sjögren, Hj., fanjunkare, Bander,	» 27 » ,
» Nilsson, C. O., redaktör, Visby,	» 26 » ,
» Olofson, A. G., agronom, Visby,	» 25 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr Andréén, Anders, handlande, Brålanda,	med 28 röster,
» Salwing, Knut, banmästare, Bohus,	» 27 » ,
» Johansson, A. E., lantbrukare, Kråkered, Borås,	» 26 » ,
» Lundström, Hj., direktör, Forsarne, Frändefors,	» 25 » ;

vid kontoret i Västerås

herr Ekström, L. J., landstingsman, Ekeby, Hallstahammar,	med 28 röster,
» Anderson, Iwar, kontorsbiträde, Arboga,	» 27 » ,
» Pehrsson, Pehr, direktör, Sala,	» 26 » ,
» Fröier, Isidor, folkskollärare, Västerås,	» 25 » ;

vid kontoret i Växjö

herr Gustafsson, Amandus, järnarbetare, Växjö,	med 28 röster,
» Karlsson, A. R., nämndeman, Berg, Släthög,	» 27 » ,
» Pettersson, Herman, häradssdomare, Hälstenssko, Tolg	» 26 » ,
» Sandstedt, Ernst, nämndeman, Björkebråten, Ryd,	» 25 » ;

vid kontoret i Örebro

herr Lindal, Gust., överbanmästare, Örebro,	med 28 röster,
» Linder, Hjalmar, grosshandlare, Örebro,	» 27 » ,
» Larsson, Hjalmar, lantbrukare, Edvalla, Glanshammar,	» 26 » ,
» Ahlin, Einar, lantbrukare, Alavi, Hardemo,	» 25 » ;

vid kontoret i Östersund

herr Nilsson, Nils, d. y., lantbrukare, Dille, Täng,	med 28 röster,
» Lögberg, J., hemmansägare, Genvalla,	» 27 » ,
» Olsson, Olof, komm.-nämndsordf., Undrom, Rödön,	» 26 » ,
» Clarin, Ruben, tapetsrare, Östersund,	» 25 » .

Joh. Nilsson.

Nestor Hammarlund.

C. P. Wahlmark.

Erik Fast.

Tillika beslöts, på framställning av herr talmannen, att protokollsutdrag härom skulle avgå till bankoutsnittet med anmodan till utskottet att om valen låta underrätta ej mindre de valda än även fullmäktige i riksbanken samt vederbörande avdelningskontors styrelser.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om bibehållande av hittills gällande ordning för riksdagsbeslutet och dess undertecknande; samt

nr 5, i anledning av väckt motion angående överenskommelser med vederbörande främmande makter rörande samverkan mellan de mindre staterna och särskilt mellan balterna och mellan skandinaverna;

statsutskottets utlåtanden:

nr 3, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

nr 5, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet;

nr 27, i anledning av väckta motioner om avslag å under fjärde huvudtiteln äskade anslag m. m.;

nr 28, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av femte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

bevillningsutskottets memorial nr 6, angående särskild ersättning åt sekreteraren hos bevillningsutskottet;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande jämkning i avtal om underhållsbidrag till frånskild make;

nr 21, i anledning av väckt motion angående viss ändring i § 13 ordningsstadgan för rikets städer; samt

nr 22, i anledning av väckta motioner om skärpta bestämmelser rörande anordnandet av offentliga danstillställningar; ävensom

jordbruksutskottets utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godtagande av ackord i vissa fall å kronans fordringar för försålda kronoegendomar m. m.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

Undertecknad får härmed vördsamt anhålla om tjänstledighet från riksdagsarbetet från och med den 27 februari t. o. m. den 7 mars för deltagande i ett av Interparlamentariska Unionen ordnat kommittéarbete i Budapest.

Stockholm den 24 februari 1934.

Kerstin Hesselgren.

Den begärda ledigheten beviljades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.28 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 27 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 154, med förslag till lag om tillsättning av prästerliga tjänster;

nr 155, angående rasbiologiska institutets organisation m. m.;

nr 156, angående uppförande och inredning av byggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala;

nr 158, angående förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 159, med förslag till förordning om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400) m. m.;

nr 169, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § 2 och 3 mom. samt 26 § lagen den 2 juni 1916 (nr 180) om skyddskoppypning; och

nr 170, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

Justerades protokollet för den 21 innevarande månad.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1934 den 24 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren

Ragnar Hugo Ferdinand Gyllensvärd samtliga avgivna eller 47 röster,

i följd varav herr revisionssekreteraren Ragnar Hugo Ferdinand Gyllensvärd blivit till riksdagens justitieombudsman utsedd.

Edw. Larson.

Arvid Lindman.

L. Tjällgren.

Axel Lindqvist.

År 1934 den 24 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens justitieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av justitieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren Nils Teodor Ljunggren 45 röster,

i följd varav herr revisionssekreteraren Nils Teodor Ljunggren blivit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

Edw. Larson.

Arvid Lindman.

L. Tjällgren.

Axel Lindqvist.

År 1934 den 24 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens militieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren

Torsten Paul Jonathan Petersson samtliga avgivna eller 47 röster,

i följd varav herr revisionssekreteraren Torsten Paul Jonathan Petersson blivit till riksdagens militieombudsman utsedd.

Edw. Larson.

Arvid Lindman.

L. Tjällgren.

Axel Lindqvist.

År 1934 den 24 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens militieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av militieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, militieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr byråchefen

Frans Gustaf Sture Centerwall samtliga avgivna eller 46 röster,

i följd varav herr byråchefen Frans Gustaf Sture Centerwall blivit utsedd till militieombudsmannens efterträdare.

Edw. Larson.

Arvid Lindman.

L. Tjällgren.

Axel Lindqvist.

På framställning av herr talmannen beslöts att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels ock till skrivelser till Konungen med anmälan om de verkställda valen.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 53, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1932 (nr 156) om anstånd i särskilt fall med gälds betalning.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 127, med förslag till ändrad lydelse av §§ 37 och 46 riksdagsordningen.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 133, angående biträden åt ärkebiskopen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 134, angående understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning; och
nr 141, angående anslag till länsarkitekter.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 146, angående reglering av Södra Dalarnes järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 147, angående åtgärder för fortsättande av Dals-Eds-Rölunda elektriska distributionsförenings u. p. a. verksamhet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 149, angående förvärv för kronans räkning av Åkers styckebruks rekognitions-skog m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 152, angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Nordborgs* motion, nr 305, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen den 15 juni 1922.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 4 och 5, statsutskottets utlåtanden nr 3, 5 och 27—31, bevillningsutskottets memorial nr 6, första lagutskottets utlåtanden nr 20—22 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 23.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren ville besluta, att statsutskottets utlåtande nr 3 må sättas först bland två gånger bordlagda ärenden å morgondagens föredragningslista.

Vad herr andre vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Föredrogs och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 154—156, 158, 159, 169 och 170.

Herr *Bismark* väckte en motion, nr 306, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller andra som lida av rubbad själsverksamhet.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.13 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
